

Ім'я користувача:
Полтавський інститут економіки і права Полтавськи...

ID перевірки:
1016321694

Дата перевірки:
05.06.2024 04:56:26 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
05.06.2024 05:46:53 EEST

ID користувача:
100011298

Назва документа: Диплом Паламарчук

Кількість сторінок: 100 Кількість слів: 20375 Кількість символів: 161404 Розмір файлу: 1.88 MB ID файлу: 1016120063

12.6% Схожість

Найбільша схожість: 1.65% з джерелом з Бібліотеки (ID файлу: 1016041389)

10.6% Джерела з Інтернету 649 ..... Сторінка 102

5.91% Джерела з Бібліотеки 69 ..... Сторінка 114

0% Цитат

Не знайдено жодних цитат

Посилання 1 ..... Сторінка 114

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 2

Міністерство освіти і науки України
Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

ПОЛТАВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ І ПРАВА

Кафедра правознавства та фінансів
Фінанси, банківська справа та страхування
(назва освітньої програми)

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(шифр і назва спеціальності)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістр

**СУЧАСНА ПРАКТИКА ФОРМУВАННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ
ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ
ПІДПРИЄМСТВА**

Студента:
Паламарчука Сергія Валерійовича

Науковий керівник:
Шаравара Роман Іванович, к.е.н., доцент,
Рецензент:
Непокупна Тетяна Андріївна, к.е.н., доц.

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ Руслан БАСЕНКО
(підпис) (ініціали та прізвище)

«__» _____ 20__ року

Полтава 2024

АНОТАЦІЯ

**магістерської роботи здобувача вищої освіти
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Паламарчука Сергія Валерійовича
на тему «Сучасна практика формування та підвищення ефективності
використання оборотних активів підприємства»**

Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел, що нараховує 44 найменування, містить 17 таблиць, 18 рисунків, 15 додатків. Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 98 сторінках друкованого тексту.

Предмет дослідження – теоретичні засади та практичні підходи до формування, управління та підвищення ефективності використання оборотних активів в умовах господарської діяльності сільськогосподарських підприємств.

Об'єкт дослідження – фінансовий механізм формування та використання оборотних активів аграрних підприємств.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження процесів формування, управління та нормування оборотних активів для підвищення ефективності їх використання в аграрних підприємствах загалом, і на окремому сільськогосподарському підприємстві за реальних умов господарювання, зокрема.

У кваліфікаційній роботі здійснено комплексне наукове дослідження теоретичних засад та практичних аспектів процесів формування і використання оборотних активів підприємств АПК.

Досліджено економічну сутність і роль оборотних активів у фінансово-господарській діяльності окремих підприємств.

Проаналізовано досягнутий рівень організації формування, нормування та використання оборотних активів на досліджуваному підприємстві. Визначено особливості цих процесів шляхом ідентифікації їх позитивних і негативних сторін.

Розроблено комплекс практичних рекомендацій щодо оптимізації обсягів оборотних активів в досліджуваному підприємстві шляхом ефективного їх нормування.

Обґрунтовано визначально роль якісної політики управління оборотними активами для підвищення рівня ефективності їх використання.

Ключові слова: активи, оборотні активи, оборотні виробничі фонди, фонди обігу, виробничі запаси, дебіторська заборгованість, товари, грошові КОШТИ.

3

ЗМІСТ

	СТ.
Вступ.....	4
Розділ 1. Теоретичні засади формування та функціонування оборотних активів суб'єктів підприємництва.....	9
1.1. Економічна сутність, види та роль оборотних активів в господарській діяльності підприємств.....	9
1.2. Теоретичні аспекти організації та оцінки рівня ефективності використання оборотних активів господарюючих суб'єктів.....	20
1.3. Науково-методичні основи управління оборотними активами підприємств.....	26
Розділ 2. Оцінка досягнутого рівня формування та використання оборотних активів підприємств.....	37
2.1. Фінансово-економічна характеристика досліджуваного підприємства.....	37
2.2. Ефективність фінансово-господарської діяльності.....	40
2.3. Сучасна практика формування оборотних активів на підприємстві та його аналіз	48
2.4. Фінансові аспекти аналізу ефективності використання оборотних активів суб'єктами господарювання.....	62
Розділ 3. Напрями удосконалення процесів формування та використання оборотних активів аграрних підприємств.....	68
3.1. Шляхи підвищення ефективності використання оборотних активів сільськогосподарських підприємств.....	68
3.2. Фінансовий механізм управління формуванням та використанням оборотних активів аграрних товаровиробників.....	79
Висновки.....	90
Список використаних джерел.....	95
Додатки.....	99

ВСТУП

Актуальність теми. В усі періоди життєвого циклу сільськогосподарського підприємства: від залучення ресурсів для створення або розширення бізнесу до моменту ліквідації або реорганізації – оборотні **АКТИВИ** завжди виступають необхідним атрибутом діяльності сільськогосподарського підприємства. Вони формуються для конкретних цілей здійснення господарської діяльності у відповідності до місій та стратегій економічного розвитку сільськогосподарського підприємства і в формі сукупних майнових цінностей характеризують основу його економічного потенціалу. Між окремими аспектами категорії оборотні активи сільськогосподарських підприємств існує відносно тісний взаємозв'язок.

В результаті розвитку ринкових відносин в Україні виникла гостра необхідність ефективного формування і використання оборотних активів аграрних підприємств. Оборотні активи є найбільш мобільною частиною активів аграрних підприємств, ефективне використання яких приводить до суттєвого збільшення загального рівня прибутковості господарської діяльності таких підприємств, саме тому класифікація оборотних активів з урахуванням **СУЧАСНОГО** законодавства України є вкрай необхідною для ефективного управління оборотними активами аграрних підприємств.

Стабільний фінансовий стан та розвиток сільськогосподарського підприємства базується на впровадженні прогресивних управлінських рішень щодо підвищення ефективності використання оборотних активів. Тому питання теоретичного дослідження визначення сутності оборотних активів не втрачає **СВОЄЇ** актуальності.

Раціональне використання оборотних активів є одним з ключових факторів підвищення темпів розвитку сільськогосподарського підприємства, зниження собівартості продукції, підвищення ефективності виробництва й конкурентоспроможності. А для забезпечення безперервного процесу виробництва та реалізації продукції, кожне підприємство повинно мати чітко

сформований механізм управління оборотними активами, але це також неможливо без розуміння сутності цієї категорії. Адже у процесі теоретичного **ВИВЧЕННЯ** цього поняття стає можливим виявлення існуючих взаємозв'язків серед найважливіших та найвпливовіших факторів виробничо-господарської діяльності.

В економічній літературі зустрічається різноманіття трактувань і визначень оборотних активів. Різні наукові джерела дають не тільки неоднакове трактування, але й по-різному називають дану категорію. Деякі вчені - економісти спрощено трактують їх як „предмети праці”, „матеріальні активи”, „гроші, що обертаються”. У сучасній літературі як синоніми оборотних активів вживаються такі терміни як оборотний капітал, оборотні кошти, оборотні засоби, мобільні активи, поточні активи, робочий капітал. Усе це дає підстави стверджувати, що різні трактовки відображають існуючу складність тих економічних явищ, які відображає зміст категорії „оборотні активи”.

Науково -теоретичні засади процесів формування і використання оборотних активів суб'єктів господарювання виступають предметом наукових пошуків багатьох як вітчизняних, серед яких В. Г. Андрійчук, А. М. Поддєрьогін, О. М. Бандурка, М. Я. Дем'яненко, Г. Г. Кірейцев, С. С. Осадця, Д. В. Полозенка так і зарубіжних науковців – М. І. Баканов, І. Т. Балабанов, І. А. Бланк та інших. Однак, незважаючи на наявність численних науково-методичних розробок, проблеми дослідження теоретичних засад оборотних активів залишаються фрагментарно не дослідженими та потребують подальшого наукового обґрунтування. Водночас через постійні зміни, що відбуваються у законодавстві України та в системі управління, постійно виникають питання класифікації оборотних активів на аграрних підприємствах, які потребують подальшого розгляду і опрацювання.

Мета і завдання дослідження. Метою виконання кваліфікаційної роботи є дослідження процесів формування, управління та нормування оборотних активів для підвищення ефективності їх використання в аграрних

підприємствах загалом, і на окремому сільськогосподарському підприємстві за реальних умов господарювання, зокрема.

Для досягнення поставленої мети, окреслено ряд основних завдань:

- дослідити теоретичні підходи до з'ясування економічної сутності оборотних активів підприємств та їх функціонального потенціалу;
- теоретично обґрунтувати науково-методичних засад оцінки ефективності використання оборотних активів;
- узагальнити теоретичні основи формування політики управління оборотними активами суб'єктів підприємницької діяльності;
- розглянути фінансовий механізм формування оборотних активів та проаналізувати їх функціональний стан на досліджуваному аграрному підприємстві;
- здійснити оцінку досягнутого рівня ефективності використання оборотних активів в аграрних підприємствах;
- вивчити різні методичні підходи до нормування оборотних активів сільськогосподарських товаровиробників;
- розробити перспективні напрями вдосконалення процесів формування, управління та підвищення ефективності використання оборотних активів в умовах сільськогосподарського виробництва;
- обґрунтувати перспективи автоматизації процесів аналітичної оцінки оборотних активів для прийняття ефективних управлінських рішень тощо.

Предмет і об'єкт дослідження. Об'єкт дослідження – фінансовий механізм формування та використання оборотних активів аграрних підприємств.

Предмет дослідження – теоретичні засади та практичні підходи до формування, управління та підвищення ефективності використання оборотних активів в умовах господарської діяльності сільськогосподарських підприємств.

Методи дослідження. Теоретична і методологічна основи дослідження ґрунтуються на використанні основних положень економічної й фінансової теорії, розробок науково-дослідних установ, вітчизняних та зарубіжних вчених

із питань оптимізації механізмів формування та підвищення рівня ефективності використання оборотних активів, а також діючі нині законодавчі та нормативні акти.

Дослідження в кваліфікаційній роботі проводилося згідно з методологією системного підходу до вивчення економічних процесів і явищ. У роботі використані наступні методи наукових досліджень: абстрактно-ЛОГІЧНИЙ (уточнення сутності оборотних активів та підходів до їх класифікації); узагальнення (вивчення особливостей оцінки ефективності оборотних активів); розрахунково-конструктивний (оцінка функціонального стану та структури оборотних активів); порівняння (співставлення розмірів окремих видів активів у розрізі років); графічний (побудова діаграм); факторний аналіз (дослідження ВПЛИВУ факторів на зміну рівня ефективності використання оборотних активів аграрних підприємств).

Інформаційна база. Теоретичну базу кваліфікаційної роботи становлять сукупність загальнонаукових та спеціальних прийомів і методів дослідження. Теоретичною основою дослідження є наукові праці класиків світової економічної і фінансової думки, теоретичні висновки, узагальнення і розробки сучасних зарубіжних та вітчизняних учених-економістів, провідних фахівців з питань формування і використання оборотних активів, що містяться у монографічній, спеціальній, періодичній літературі, матеріалах наукових та науково-практичних конференцій, а також власні дослідження та спостереження.

Базою для виконання кваліфікаційної роботи виступало товариство з обмеженою відповідальністю „Великобагачанський комбікормовий завод” Великобагачанського Полтавської області, зокрема матеріали, що включають фінансову, статистичну та бухгалтерську звітність підприємства.

З метою полегшення розрахунків та отримання якісних розрахункових даних використані сучасні інформаційні технології.

Наукова новизна та практичне значення одержаних результатів В кваліфікаційній роботі одержано ряд висновків теоретичного та практичного

характеру, що характеризуються елементами наукової новизни, зокрема систематизовано етапи формування політики управління оборотними активами з врахуванням специфіки сільськогосподарської галузі, що матиме позитивний **ВПЛИВ** на підвищення рівня ефективності використання таких активів аграрними підприємствами і, як наслідок, – покращення їх фінансових результатів.

Практичне значення одержаних результатів **ПОЛЯГАЄ** в розробці та наданні рекомендацій щодо удосконалення підходів до нормування оборотних активів в **УМОВАХ** конкретного підприємства та уточнення переліку джерел формування оборотних активів, характерних підприємствам галузі сільського господарства.

Особистий внесок здобувача. Кваліфікаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Усі розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідалися й одержали позитивну оцінку на V Всеукраїнської науково - практичної конференції «Правові, економічні та соціокультурні засади регулювання суспільних відносин: сучасні реалії та виклики часу» (м. Полтава, 2023р.) та VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційний потенціал та правове забезпечення соціально-економічного розвитку України: виклик глобального світу» (м. Полтава, 2024р.).

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел, що нараховує 44 найменування, містить 17 таблиць, 18 рисунків, 15 додатків. Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 98 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

1.1. Економічна сутність, види та роль оборотних активів в господарській діяльності підприємств

В результаті розвитку ринкових відносин в Україні виникла гостра необхідність ефективного формування і використання оборотних активів аграрних підприємств. Оборотні активи є найбільш мобільною частиною активів аграрних підприємств, ефективне використання яких приводить до суттєвого збільшення загального рівня прибутковості господарської діяльності таких підприємств, саме тому класифікація оборотних активів з урахуванням сучасного законодавства України є вкрай необхідною для ефективного управління оборотними активами аграрних підприємств.

На сучасному етапі розвиток економічної науки характеризується відсутністю єдиних підходів у визначенні поняття оборотних активів, закономірностей їх руху та специфіки їх класифікації. Сутність та класифікація оборотних активів є важливими елементами підвищення ефективності функціонування аграрних підприємств і, як наслідок, всієї економіки України, тому обрана тема набуває особливої актуальності дослідження

Найбільш вдалим є визначення В. В. Сопко, відповідно до якого активи підприємства – це майнові об'єкти (ресурси – матеріальні або нематеріальні ресурси вартості), які отримані підприємством у результаті попередніх господарських процесів і мають властивість приносити у майбутньому вигоду – доходи. У міжнародній практиці активи найчастіше визначаються як ресурси, отримані підприємством у результаті минулих подій, використання яких у майбутньому може привести до збільшення економічних вигід [47, с. 118].

Оборотні активи – це складова частина економічних ресурсів аграрних підприємств. Але з визначення бухгалтерського обліку під оборотними

активами розуміють грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи підприємства, призначені для реалізації або споживання протягом операційного циклу чи протягом 12 місяців із дати складання балансу [6].

За рахунок оборотного капіталу на аграрних підприємствах формується велика кількість основних елементів оборотних активів, які потребують індивідуалізації управління. Тому управління оборотними активами аграрних підприємств визначає необхідність їх класифікації.

Як зазначає професор Ф. Ф. Бутинець, класифікація елементів відбувається на основі зв'язку між ними, що виражається в їх розміщенні та у певній послідовності визначеної системи щодо окремих загальних принципів. У науковій практиці передбачена певна систематизація знань про той чи інший предмет [12, с. 28].

У загальному розумінні класифікація є розподілом предметів, явищ та понять за класами, видами, розрядами залежно від їх загальних ознак. Класифікація оборотних активів є їх систематизацією та групуванням для потреб управління активами аграрних підприємств. Згрупована різними способами інформація про оборотні активи потрібна для ефективного управління аграрним підприємством.

З одного боку, виявлені і сформульовані потреби управління активами обумовлюють вибір критеріїв класифікації і поділ сукупності активів аграрних підприємств відповідно до них. З іншого боку, дослідження класифікації активів дає змогу виявити нові критерії розрізнення та групування активів і тим самим удосконалювати обліково-методичне забезпечення прийняття управлінських рішень, надавати наявну інформацію. Чим більше ознак класифікації виділено, тим більша ймовірність пізнання об'єкта господарювання. Вітчизняні вчені по-різному виділяють і наводять класифікаційні групи оборотних активів, переважно спираючись на міжнародну практику.

Загальними класифікаційними ознаками, щодо яких усі автори дійшли згоди, є класифікація оборотних активів залежно від участі в кругообігу, за характером фінансових джерел формування та за видами. Менш поширеним є поділ за ступенем захищеності від інфляції, за ризиком вкладення, за ступенем ліквідності, за періодом та формою функціонування тощо.

Розпочинаючи класифікацію оборотних активів аграрних підприємств, зазначимо, що існує таке поняття, як „оборотний капітал”. Оборотний капітал – це відносини купівлі-продажу грошових коштів, які на ринку є своєрідним товаром. Придбання такого товару підприємством означає появу фінансових ресурсів для авансування оборотних активів, які, на відміну від капіталу, мають монетарно-речову форму й повністю споживаються протягом операційного циклу.

Багато вчених-економістів ототожнюють і використовують поняття „оборотний капітал” та „оборотні активи” як синоніми. Хибність ототожнення оборотного капіталу з оборотними активами зумовлена тим, що авансований в оборотні активи капітал приймає їх монетарно-речову форму й тільки після закінчення операційного циклу використання оборотних активів повертає свій первісний вигляд. Але оборотний капітал, на відміну від активів, не споживають і не витрачають, а лише авансують для повернення після закінчення кожного обороту в ту саму форму для наступного авансування. Та все ж таки капіталом стають не всі авансовані в оборотні активи грошові кошти, а тільки ті, що забезпечують економічний, соціальний або екологічний ефект [16, с. 228].

Тому можемо зробити висновок, що оборотні активи й оборотний капітал є двома категоріями, які характеризують одні й ті самі об'єкти, а саме грошові кошти, короткострокові фінансові вкладення, дебіторську заборгованість і виробничі запаси. Але оборотний капітал – це більш ємне поняття, ніж оборотні активи. Він має двоїсту економічну природу, тобто, з одного боку, показує складові оборотних активів, а з іншого боку, характеризує їх фінансування.

Як вважає Л. М. Бабич, оборотні виробничі фонди обслуговують сферу виробництва, споживаються в одному виробничому циклі та їх вартість повністю переноситься на вартість виготовленої продукції. Вони представляють собою мінімально необхідні для виконання виробничої програми запаси сировини, основних матеріалів, покупних напівфабрикатів, допоміжних матеріалів, палива, запасних частин для ремонту, малоцінних і швидкозношуваних предметів, а також незавершеного виробництва [2].

Фонди обігу, хоча і не беруть участі безпосередньо у виробничому процесі, але є необхідним елементом для забезпечення єдності виробництва і обігу. Сфера їх функціонування створює передумови для виділення їх в самостійне поняття „фонди обігу”.

Фонди обігу складаються із запасів готової продукції на складі підприємства; товарів відвантажених покупцями; залишку грошових коштів на рахунку в банку і касі підприємства.

Оборотні активи постійно знаходяться в процесі обігу і проходять три стадії: виробничих запасів, готової продукції та грошових коштів. Цей процес називають оборотом оборотних активів, а сукупність всіх стадій є циклом обігу. Розмір оборотних активів у господарстві визначається їх вартістю в грошовому або обсягом в натуральних показниках. Розмір та структура оборотних засобів, як і основних, визначається спеціалізацією господарства, економічними та природними умовами. У зв'язку із сезонністю виробництва потреба господарств в оборотних засобах значно коливається по періодах року. Тому для забезпечення нормальної виробничої діяльності кожне підприємство повинно мати достатньо оборотних активів, а у випадку необхідності – поповнювати їх за рахунок банку.

У зарубіжній економічній літературі окремі автори визначають оборотний капітал як оборотні активи за мінусом короткострокових зобов'язань. У такий спосіб дається визначення власного оборотного капіталу.

Взагалі поняття „капітал” виступає в трьох формах грошовій, продуктивній і товарній. Найбільш широке, загальне поняття капіталу

відповідає його грошовій формі. В економічній теорії „ грошовий капітал” розглядається як вартісна форма всього капіталу, а не лише як певна сума грошей, що спрямовується в процесі господарсько - підприємницької діяльності на придбання засобів виробництва і предметів праці.

На думку, І. В. Алесєєва, оборотний капітал проходить три стадії кругообігу: грошову, виробничу і товарну.

На першій стадії під час авансування коштів здійснюється придбання й нагромадження необхідних виробничих запасів. У виробничому процесі авансується вартість для створення продукції: у розмірі вартості використаних виробничих запасів: перенесеної вартості основних фондів, витрат на саму працю (заробітна плата та пов'язані з нею витрати).

Виробнича стадія кругообігу оборотного капіталу завершується випуском готової продукції, після чого настає стадія реалізації.

На третій стадії авансування коштів триває доти, доки товарна форма вартості не перетвориться на грошову.

Отримання виручки від реалізації свідчить про корисність створеної суспільством вартості і про відтворення авансових у ній коштів. Грошова форма, якої набирає оборотний капітал на третій стадії кругообігу, одночасно є і початковою стадією наступного обороту капіталу.

Оборотні виробничі фонди і фонди обігу знаходяться в постійному русі і забезпечують безперервний кругообіг засобів. При цьому відбувається постійна і закономірна форм авансової вартості: з грошової вона перетворюється на товарну, потім на виробничу і знову на товарну і грошову. Тобто, кругообіг оборотного капіталу відбувається за такою схемою (рис. 1.1).

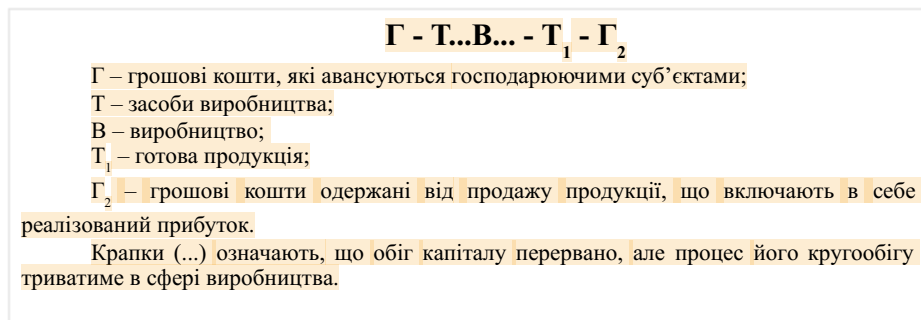

Рис. 1.1. Кругообіг оборотного капіталу

Для оборотних активів як частини авансованого капіталу підприємства характерні такі відмінні ознаки:

- 1) вони мають бути заздалегідь вкладені, тобто авансовані до отримання виручки від реалізації продукції;
- 2) оборотні активи як ліквідні ресурси не втрачаються і не споживаються, але постійно повинні поновлюватися в господарському обігу;
- 3) абсолютна потреба в оборотних активах залежить передусім від обсягу господарської діяльності, умов постачання та збуту. Недостатність їх або неефективне використання негативно впливає на фінансовий стан підприємства.

Таким чином, виникає об'єктивна необхідність авансування коштів для забезпечення безперервного руху оборотних виробничих фондів і фондів обігу з метою створення необхідних виробничих запасів, незавершеного виробництва, готової продукції і умов для її реалізації.

Рух оборотних виробничих фондів і фондів обігу складають єдиний процес, який забезпечується відповідним оборотним капіталом. Це дає можливість об'єднати оборотні виробничі фонди і фонди обігу в єдине поняття – оборотні активи.

Водночас, поділяємо погляд А. А. Душила, що оборотний капітал (оборотні активи) – це сукупність коштів, авансових в оборотні виробничі фонди і фонди обігу для забезпечення безперервності процесу виробництва та реалізації продукції [18].

Дослідження існуючих у нормативних документах та літературних джерелах визначення категорії „оборотні активи підприємства” дозволяє стверджувати про наявність різних поглядів на його економічний зміст. Їхнє узагальнення дало можливість виділити три основні підходи:

– оборотні активи є сукупністю оборотних виробничих фондів і фондів обігу в грошовому вираженні;

– оборотні активи визначаються як вартість або грошові кошти, авансовані для утворення оборотних виробничих фондів і фондів обігу;

– оборотні активи визнаються активами, що призначені для виробничого споживання чи реалізації протягом операційного циклу.

Слід зазначити, що у визначеннях категорії „оборотні активи” є багато спільного як за змістом, так і за методами впливу на об’єкт управління, в ролі якого в даному випадку виступають оборотні активи сільськогосподарських підприємств, а авансована в них вартість – це оборотний капітал підприємства.

Оборотні активи, як і інші фінансові категорії, розкривають свою сутність при виконанні відповідних функцій (рис. 1.2).

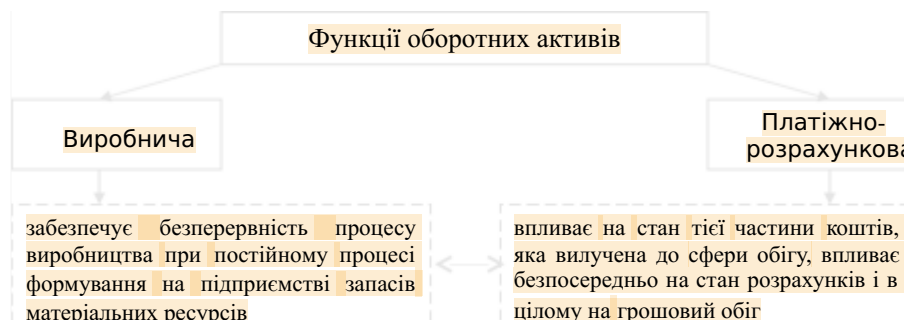

Рис. 1.2. Функції оборотних активів

Склад оборотних активів – це сукупність окремих елементів оборотних виробничих фондів і фондів обігу. Структура оборотних активів – це питома вага вартості окремих статей оборотних виробничих фондів і фондів обігу в загальній сумі оборотних активів [44].

Оборотні виробничі фонди – предмети праці, які повністю споживаються в кожному виробничому циклі, відразу і повністю переносять свою вартість на продукцію, що створюється, і в процесі виробництва змінюють натуральну форму.

Фонди обігу – це залишки готової продукції на складі підприємств, відвантаженні, але не оплачені покупцями товари, залишки коштів підприємств на поточному рахунку в банку, касі, у розрахунках, у дебіторській заборгованості, а також укладені в короткострокові цінні папери.

Виробничі запаси – це активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності, або перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва, або утримуються для споживання, під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством.

Незавершене виробництво – це витрати виробничих ресурсів, які в результаті особливостей технологічного процесу ще не стали готовою продукцією.

Готова продукція – це продукція виготовлена на підприємстві, що знаходиться на складі, обробка якої закінчена та яка пройшла випробування, приймання, укомплектування згідно з умовами договорів із замовниками і відповідає технічним умовам і стандартам або іншим нормативно-правовим актам і призначена для продажу.

Грошові кошти – це готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання.

Нормовані оборотні активи – це ті, за якими обчислюється норматив. Ненормовані оборотні активи – це такі, за якими норматив не обчислюється.

За висловом О. С. Поважного, власні кошти – це кошти підприємств, якими вони покривають мінімальні розміри оборотних активів (запасів і витрат), що будуть необхідні для забезпечення нормального, безперервного процесу виробництва та реалізації продукції. Позикові кошти – це кошти, що

отримуються підприємствами у вигляді банківських кредитів для створення сезонних запасів матеріальних цінностей та покриття затрат виробництва [35].

Залучені кошти – це кошти що не належать підприємству, однак у силу діючої системи розрахунків знаходяться в його обігу.

Класифікація оборотних активів має важливе значення, оскільки дає можливість підприємству визначити оптимальний склад і структуру, потребу та джерела формування оборотних активів. Від цього значною мірою залежить фінансовий стан підприємства.

До основних завдань управління оборотними активами належать:

1. Забезпечення безперервності виробничого процесу. Для реалізації цього-

го завдання необхідно сформувати окремі види активів відповідно до обсягів господарської діяльності підприємства і тривалості його операційного та фінансового циклів.

2. Прискорення оборотності загальної суми оборотних активів. Це завдання управління оборотними активами реалізовується шляхом збільшення частки активів з високою оборотністю і зменшення частки активів, що обертаються повільно. При цьому, до активів з високою оборотністю можна віднести:

– запаси сировини і матеріалів, за якими не створюються страхові резерви;

– запаси готової продукції, що користується значним попитом;

– грошові кошти, які постійно перебувають у платіжному обороті.

Активи з низькою оборотністю відповідно включають:

– сезонні запаси сировини і матеріалів;

– запаси готової продукції зі зниженням попитом;

– довгострокову та короткострокову дебіторську заборгованість;

– усі форми поточних фінансових інвестицій строком більше шести місяців;

– неліквідні фінансові інструменти.

3. Забезпечення ліквідності оборотних активів, достатньої для підтримки платоспроможності підприємства за поточними фінансовими зобов'язаннями. Це управлінське завдання реалізується за допомогою постійного контролю за розміром оборотних активів у грошовій, абсолютно ліквідній формі, а також шляхом забезпечення відповідної частини високоліквідних активів у вигляді поточних фінансових інвестицій та інших активів, які за необхідності можуть швидко трансформуватися у грошові кошти.

4. Забезпечення підвищення рентабельності оборотних активів. Реалізувати це управлінське завдання можна шляхом своєчасного використання тимчасово вільних залишків грошових активів для формування ефективного портфеля поточних фінансових інвестицій, що можуть принести підприємству прямий дохід у формі процентів або дивідендів, розміщення коштів на депозит, відкриття контокорентних рахунків у банку. З метою максимізації прибутковості оборотних активів необхідно оптимально поєднувати активи, що дають прямий дохід, і ті активи, які такого доходу не приносять.

5. Мінімізація ризиків і втрат, пов'язаних з формуванням і використанням оборотних активів. Всі види оборотних активів тією чи іншою мірою пов'язані з ризиком втрати. Так, грошовим активам в основному властивий ризик інфляційних втрат; поточним фінансовим інвестиціям – ризик втрати частини доходу у зв'язку з несприятливою кон'юнктурою фінансового ринку, а також ризик інфляційних втрат; дебіторській заборгованості – ризик неповернення або несвоєчасного повернення, а також ризик інфляційних втрат; запасам товарно-матеріальних цінностей – ризик втрати від форс-мажору і природного убутку та ін. Тому використання оборотних активів має бути направлено на мінімізацію ризику їх втрат на підприємстві, особливо в умовах дії інфляційних факторів.

Система організації, за словами П. В. Круша оборотних активів побудована на певних принципах:

По-перше, надання підприємству самостійності щодо розпорядження, управління оборотними активами. Це означає оперативну самостійність у використанні оборотних активів.

По-друге, визначення планової потреби та розміщення оборотних активів за окремими елементами й підрозділами. Мається на увазі розрахунок оптимальної потреби в оборотних активах, яка б забезпечила безперервність процесу виробництва, виконання планових завдань за ритмічної роботи (розробка норм тривалої дії та щорічних нормативів).

По-третє, коригування розрахованих і чинних нормативів з урахуванням вимог господарювання, що змінюються: обсягів виробництва, цін на сировину та матеріали; постачальників і споживачів; форм застосовуваних розрахунків.

По-четверте, раціональна система фінансування оборотних активів. Це означає формування оборотних активів за рахунок власних ресурсів і залучених коштів у розмірах, що забезпечують нормальний фінансовий стан підприємства.

По-п'яте, контроль за раціональним розміщенням і використанням оборотних активів. Мається на увазі проведення аналізу ефективності кругообороту активів, що використовуються, з метою прискорення їхнього обертання [23].

На кожному конкретному підприємстві склад і структура оборотних активів є різними і залежить від типу виробництва, складу витрат на виробництво продукції, що виготовляється матеріально-технічного постачання тощо.

Стан, склад і структура виробничих запасів, незавершеного виробництва і готової продукції є важливим індикатором комерційної діяльності підприємства.

Розуміння специфіки структури оборотних активів на підприємстві дозволяє не лише краще управляти ними, але і концентрувати увагу саме на тих ділянках, де повинно бути забезпечено найефективніше їх використання. Це

відноситься не лише до нормованих статей оборотних активів, але і до тієї їх частини, яка обслуговує сферу обігу.

1.2. Теоретичні аспекти організації та оцінки рівня ефективності використання оборотних активів господарюючих суб'єктів

Сучасний стан української економіки характеризується певним ступенем збитковості в усіх галузях національної економіки, і в сільському господарстві зокрема. Причиною такої ситуації є нестабільність економічного середовища й велика кількість дестабілізуючих факторів, які безпосередньо впливають на склад та структуру оборотних активів підприємств України, і на сільськогосподарські підприємства в тому числі. У сучасних умовах для більшості підприємств типовим наслідком кризових явищ в економічному розвитку стала гостра нестача необхідного обсягу оборотних активів, що істотно позначається на ефективності господарювання. Разом із цим низька **забезпеченість** сільськогосподарських виробничих підприємств оборотними активами супроводжується низьким рівнем їх використання.

Дослідження сутності категорії „оборотні активи сільськогосподарських підприємств”, показали, що вони представляють собою економічну категорію, що поєднує певні теоретичні та практичні аспекти, зокрема: економічний, юридичний (правовий), управлінський, стратегічний.

Економічний аспект вивчення потребує використання єдиної методології визначення сутності та вартісного змісту оборотних активів сільськогосподарських підприємств, а також дослідження функцій, які вони виконують на стадіях кругообігу і у фазах відтворення. Як економічний ресурс, який використовується в господарській діяльності сільськогосподарських підприємств, оборотні активи характеризуються особливою циклічністю. Носієм їх характеристики виступає як сукупний комплекс оборотних активів, сформованих сільськогосподарським підприємством, так і окремі їх види, представлені предметами праці. При цьому, така їх потенційна характеристика,

як виробництво, може бути реалізована лише в комплексі з використанням інших економічних ресурсів сільськогосподарського підприємства, в першу чергу – трудових ресурсів та засобів праці.

Юридичний (правовий) аспект вказує на те, що деякі елементи оборотних активів сільськогосподарських підприємств, наприклад дебіторська заборгованість, пов'язані з юридичними правами, включаючи право на володіння. Згідно з П(С)БО 2 „Баланс” до активів, в тому числі оборотних, відносяться тільки ті економічні ресурси, які повністю контролюються підприємством. Під таким контролем розуміється право власності на економічні ресурси або в окремих, передбачених законодавством, випадках – право власності відповідними їх видами. Економічні ресурси, які використовуються підприємством, але ним не контролюються, активами не являються [37].

Управлінський аспект реалізується шляхом створення інформаційної системи для внутрішнього управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства і фокусує увагу на майбутніх результатах, тобто передбачає проведення перспективного аналізу оборотних активів з метою створення моделі управління ними. Управлінський аспект також реалізується завдяки впровадженню в аналітичний процес створених моделей управління основними елементами оборотних активів, концентрує увагу на реєстрації і класифікації фінансових операцій та підготовці фінансових звітів, і передбачає проведення ретроспективного аналізу оборотних активів сільськогосподарських підприємств з метою врахування одержаних результатів у майбутньому.

Стратегічний аспект полягає у тому, що цільовою установкою політики управління оборотними активами сільськогосподарських підприємств є визначення їх обсягу й структури, джерел їхнього формування й співвідношення між ними, достатнього для забезпечення довгострокової виробничої й ефективної фінансової діяльності підприємства. Прийняття інвестиційних і фінансових рішень у процесі ведення підприємницької

діяльності тісно пов'язане з управлінням оборотними активами сільськогосподарських підприємств, оскільки наявність певної величини й динаміки їх стану є одним з важливих критеріїв при виборі оптимальних управлінських рішень.

Між окремими аспектами категорії оборотні активи сільськогосподарських підприємств існує відносно тісний взаємозв'язок. Стабільний фінансовий стан та розвиток сільськогосподарського підприємства базується на впровадженні прогресивних управлінських рішень щодо підвищення ефективності використання оборотних активів

Ефективність використання оборотних активів має важливе значення, так, як здійснює значний вплив на загальну ефективність всієї сукупності засобів, залучених підприємством. Це пояснюється тим, як зазначає Ю. М. Тютюнник, що тривалість обороту основних і оборотних активів суттєво відрізняється через принципові відмінності за характером участі у виробничому процесі основних та оборотних фондів. Якщо перші неодноразово беруть участь в процесі виробництва, то оборотні фонди – один раз, повністю споживають в кожному його циклі. Обороти основних фондів вимірюються роками, в той час як оборотні фонди і фонди обігу протягом року здійснюють, як правило, декілька оборотів. Отже, оборотні активи, що обслуговують обороти оборотних фондів і фондів обігу, багато в чому визначають загальні темпи і ефективність виробництва [51].

В системі заходів, спрямованих на підвищення ефективності роботи підприємства і зміцнення його фінансового стану, важливе місце займають питання раціонального використання оборотних активів.

Ефективність використання оборотних активів вимірюється швидкістю їх обороту. Чим швидше оборотні активи проходять усі стадії кругообігу (постачання, виробництво, реалізація), тим більшим може бути обсяг виробництва за рахунок ефективнішого використання оборотних засобів.

На ефективність використання оборотних активів на підприємствах сільського господарства впливає дві групи специфічних факторів: зовнішні і

внутрішні. Їх незбалансованість нині є однією з основних причин незадовільного фінансового стану суб'єктів господарювання сільського господарства.

Прискорення обертання оборотних коштів має велике значення для забезпечення стабільності фінансового стану підприємства, що пояснюється трьома основними причинами.

По-перше, від швидкості обертання коштів залежить розмір річного обороту. Підприємство, що має невеликий обсяг оборотних коштів, але ефективніше їх використовує, здатне забезпечити такий самий оборот, як і підприємство з більшим обсягом коштів, але з меншою швидкістю обертання.

По-друге, з оборотністю пов'язано відносну величину витрат, зменшення яких знижує собівартість одиниці продукції.

По-третє, прискорення обороту на тій чи іншій стадії кругообігу коштів (наприклад, скорочення часу перебування матеріалів на складі) змушує прискорити оборот на інших стадіях [33].

Ефективність використання оборотних активів не можна виміряти за допомогою одного показника, для цього необхідна система показників. Показники стану й ефективності використання оборотних активів, порядку їхнього визначення та їх економічний зміст наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Показники стану й ефективності використання оборотних активів

Показник	Економічна сутність
Коефіцієнт обертання	Характеризує розмір одержаного чистого доходу в розрахунку на 1 грн. оборотних активів. Іншими словами, коефіцієнт обертання – це фондвіддача оборотних активів
Коефіцієнт завантаження	Показує суму оборотних коштів, що була авансована в розрахунку на 1 грн чистого доходу
Коефіцієнт завантаження коштів в обороті	Величина обернена до коефіцієнта обертання
Тривалість одного обороту	Характеризує середню кількість днів, необхідних для здійснення одного обороту оборотних активів
Прибутковість	Характеризує, скільки прибутку припадає на 1 грн. оборотних активів
Рентабельність	Визначає ступінь використання оборотних активів

Поділяємо погляд Ю. А. Потійка, що коефіцієнт обертання (інша назва: коефіцієнт оборотності) – це кількість оборотів, що здійснюють оборотні активи за період, який аналізується; визначається як відношення чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) до середньорічної вартості оборотних активів [41].

Коефіцієнт завантаження (інша назва: коефіцієнт закріплення) – визначається як відношення середньорічної вартості оборотних активів до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Прибутковість – показник, що характеризує рівень окупності сукупних витрат виробництва або його складових, у тому числі оборотних активів. Визначається діленням обсягу балансового прибутку на 1000 грн. середньорічної вартості оборотних активів.

Швидкість обороту оборотних коштів залежить від тривалості їх надходження в сфері виробництва та сфері обігу. Оскільки тривалість виробничого циклу в різних галузях економіки суттєво відрізняється, то оборотність коштів зазвичай має широкий діапазон коливань.

Крім зазначених показників, також застосовується показник віддачі оборотних активів, який визначається відношенням прибутку від реалізації продукції до залишків оборотних активів.

Наведені показники оборотності оборотних активів є взаємопов'язаними, тобто якщо за результатами розрахунку одного з них формулюється висновок про прискорення (або уповільнення) обертання оборотних коштів, то такий же висновок буде й за іншими показниками. Збільшення коефіцієнта обертання (і, відповідно, зменшення коефіцієнта завантаження та скорочення тривалості одного обороту) свідчить про прискорення оборотності оборотних активів. Протилежні до наведених змін вказують на уповільнення оборотності оборотних коштів. При аналізі показники оборотності оборотних активів вивчаються за кілька періодів як у цілому, так і в розрізі окремих їх видів [32].

Метою аналізу оборотності оборотних активів є також визначення суми коштів, що їх було вивільнено з обороту за рахунок прискорення оборотності

або додатково залучено в оборот внаслідок уповільнення оборотності оборотних активів.

Прискорення оборотності оборотних активів зменшує потребу в них, дозволяє підприємству вивільняти частину оборотних коштів або для потреб ЕКОНОМІКИ в цілому (абсолютне вивільнення), або для додаткового виробництва продукції (відносне вивільнення).

В результаті прискорення обертання оборотних активів з обігу вивільнюються матеріальні ресурси і джерела їх формування, при уповільненні обертання оборотних активів до обігу залучаються додаткові активи.

Вивільнення оборотних активів може бути абсолютним і відносним. Абсолютне має місце у випадку, коли фактичні залишки оборотних активів менші від нормативу або залишків попереднього періоду при збереженні чи перевищенні обсягу реалізації за визначений період. Відносне вивільнення має місце у випадках, коли прискорення їх обертання відбувається одночасно із зростанням виробничої програми підприємства, причому темп зростання залишків виробництва випереджає зростання залишків оборотних активів [29].

Прискорення обертання оборотних активів і вивільнення в результаті цього їх певної суми дозволяє підприємству спрямувати їх за своїм бажанням і ОБІЙТИСЯ без залучення додаткових фінансових ресурсів. Величина відносного вивільнення з обороту (-) або додаткового залучення в оборот (+) оборотних активів визначається як добуток одноденного обороту у звітному періоді на різницю тривалості одного обороту у звітному і базовому періодах.

Прискорення оборотності оборотних активів сприяє вирішенню фінансових проблем найбільш зручним способом за рахунок використання існуючих внутрішніх резервів підприємства.

Поліпшення використання оборотних активів підприємства і підвищення ефективності виробництва можна досягти через:

– скорочення виробничих запасів товарно-матеріальних цінностей у зв'язку з переходом на оптову торгівлю та прямі економічні зв'язки з постачальником;

– прискорення обертання оборотних коштів за рахунок реалізації непотрібних, залежаних товарно-матеріальних цінностей.

Загалом слід зазначити, що пошук шляхів покращення оборотних **активів** передбачає, перш за все, впровадження сучасних технологій та інших досягнень науково-технічного прогресу, що забезпечують економію ресурсів, здешевлення виробництва і зростання якості продукції. Важливу роль в цьому відіграє удосконалення відносин з іншими господарюючими суб'єктами, контрагентами даного підприємства. Мова йде про удосконалення умов матеріально-технічного обслуговування. Крім того, покращення свого становища на ринку передбачає стабільність у відносинах з покупцями, вибір форм розрахунків, що гарантують платежі і забезпечують прискорення завершення реалізованої продукції і надходження коштів на рахунки підприємства. Це не тільки сприяє поліпшення фінансового стану підприємств, а й забезпечує закріплення господарських зв'язків, покращення фінансової і платіжної дисципліни

1.3. Науково -методичні основи управління оборотними активами підприємств

Управління оборотними активами складає найбільшу частину операцій фінансового менеджменту. Це пов'язано з великою кількістю елементів їх внутрішнього матеріально-речового і фінансового складу, що вимагають індивідуалізації управління; високою динамікою трансформації їх видів; високою роллю в забезпеченні платоспроможності, рентабельності і інших цільових результатів фінансової діяльності підприємства, в цьому ми поділяємо позицію И. А. Бланка [8].

Управління оборотними активами підприємства пов'язане з конкретними особливостями формування його операційного циклу. Операційний цикл представляє собою період повного обороту всієї суми оборотних активів, в

процесі якого відбувається зміна окремих його видів. Постійний процес цього обороту представлений на рис. 1.3.

Рис. 1.3. Характеристика руху оборотних активів в процесі операційного циклу

Як видно з приведеного рис. 1.3. рух оборотних активів підприємства в процесі операційного циклу проходить чотири основні стадії, послідовно міняючи свої форми.

На першій стадії грошові активи (включаючи їх субститути у формі короткострокових фінансових вкладень) використовуються для придбання сировини і матеріалів, тобто вхідних запасів матеріальних оборотних активів.

На другій стадії вхідні запаси матеріальних оборотних активів в результаті безпосередньої виробничої діяльності перетворюються на запаси ГОТОВОЇ продукції.

На третій стадії запаси готової продукції реалізуються споживачам і до настання їх оплати перетворюються в дебіторську заборгованість.

На четвертій стадії інкасована (тобто оплачена) дебіторська заборгованість знову перетворюється в грошові активи (частина яких може зберігатися у формі високоліквідних короткострокових фінансових вкладень).

Найважливішою характеристикою операційного циклу, що істотно впливає на обсяг, структуру й ефективність використання оборотних активів, є його тривалість. Вона включає період часу від моменту витрачання підприємством коштів на придбання вхідних запасів матеріальних оборотних активів до надходження коштів від дебіторів за реалізовану їм продукцію.

Виробничий цикл підприємства характеризує період повного обороту матеріальних елементів оборотних активів, використовуваних для обслуговування виробничого процесу, починаючи з моменту надходження сировини, матеріалів і напівфабрикатів на підприємство й закінчуючи моментом відвантаження виготовленої з них готової продукції покупцям.

Фінансовий цикл (цикл грошового обігу) підприємства являє собою період повного обігу коштів, інвестованих в оборотні активи, починаючи з моменту погашення кредиторської заборгованості за отримані сировину, матеріали й напівфабрикати, і закінчуючи інкасацією дебіторської заборгованості за поставлену готову продукцію [21].

Значний обсяг фінансових ресурсів, що інвестуються в оборотні активи, різноманіття їх видів і конкретних різновидів, що визначає роль в прискоренні звороту капітал і забезпеченні постійної платоспроможності, а також ряд інших умов, визначають складність завдань фінансового менеджменту, пов'язаних з управлінням оборотними активами. Комплекс цих завдань і механізми їх реалізації отримують віддзеркалення в політиці управління оборотними активами, що розробляється на підприємстві.

Політика управління оборотними активами являє собою частину загальної фінансової стратегії підприємства, що полягає у формуванні необхідного обсягу й складу оборотних активів, раціоналізації й оптимізації структури джерел їхнього фінансування. Політика управління оборотними активами підприємства розробляється по наступних основних етапах (рис. 1.4).

На першому етапі аналізу розглядається динаміка загального обсягу оборотних активів, використовуваних підприємством – темпи зміни середньої їхньої суми в зіставленні з темпами зміни обсягу реалізації продукції і

середньої суми всіх активів; динаміка питомої ваги оборотних активів в загальній сумі активів підприємства.

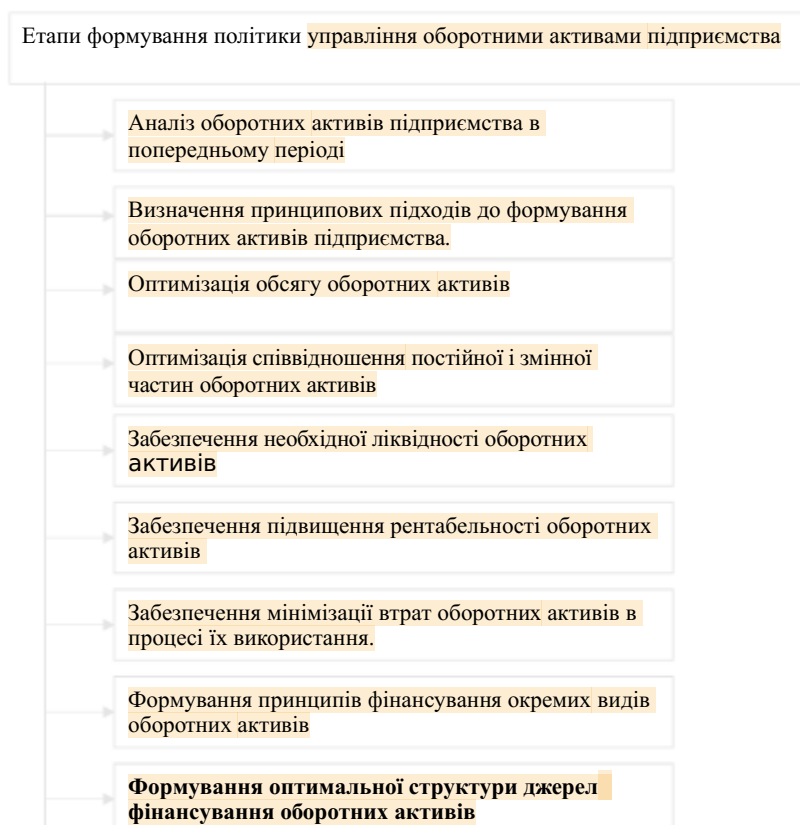

Рис. 1.4. Основні етапи формування політики управління оборотними активами підприємства

На другому етапі аналізу розглядається динаміка складу оборотних активів підприємства в розрізі основних їх видів – запасів сировини, матеріалів і напівфабрикатів; запасів готової продукції; дебіторської заборгованості; залишків грошових активів. В процесі цього етапу розраховуються і вивчаються темпи зміни суми кожного із цих видів оборотних активів в зіставленні з темпами зміни обсягу виробництва і реалізації продукції, розглядається динаміка питомої ваги основних видів оборотних активів у

загальній їх сумі. Аналіз складу оборотних активів підприємства по окремих їх видах дозволяє оцінити рівень їх ліквідності.

На третьому етапі аналізу вивчається оборотність окремих видів оборотних активів у загальній їхній сумі. Цей аналіз проводиться з використанням показників – коефіцієнта оборотності й періоду обороту оборотних активів. У процесі аналізу встановлюється загальна тривалість і структура операційного, виробничого й фінансового циклів підприємства; досліджуються основні фактори, що визначають тривалість цих циклів.

На четвертому етапі аналізу визначається рентабельність оборотних активів, досліджуються визначальні її фактори.

У процесі аналізу використовується коефіцієнт рентабельності оборотних активів.

На п'ятому етапі аналізу розглядається склад основних джерел фінансування оборотних активів – динаміка їх суми і питомої ваги в загальному обсязі фінансових коштів, інвестованих в ці активи.

Результати проведеного аналізу дозволяють визначити загальний рівень ефективності управління оборотними активами на підприємстві і виявити основні напрями його підвищення в майбутньому періоді.

Визначення принципових підходів до формування оборотних активів підприємства.

Такі принципи відображають спільну ідеологію фінансового управління підприємством з позицій прийнятого співвідношення рівня прибутковості і ризику фінансової діяльності. Відповідно до оборотних активів, то вони визначають вибір певного типу політики їх формування. Теорія фінансового менеджменту розглядає три принципові підходи до формування оборотних активів підприємства – консервативний, помірний і агресивний.

Консервативний підхід формування оборотних активів передбачає не тільки повне задоволення поточної потреби у всіх їхніх видах, що забезпечує нормальний хід операційної діяльності, але й створення високих розмірів їхніх резервів на випадок непередбачених складнощів в забезпеченні підприємства

сировиною і матеріалами, погіршення внутрішніх умов виробництва продукції, затримки інкасації дебіторської заборгованості, активізації попиту покупців і тому подібне.

Помірний підхід формування оборотних активів направлений на забезпечення повного задоволення поточної потреби у всіх видах оборотних активів і створення нормальних страхових їх розмірів на випадок найбільш типових збоїв в ході операційної діяльності підприємства.

Є. Ф. Брігхем вважає що, агресивний підхід формування оборотних активів полягає в мінімізації всіх форм страхових резервів по окремих видах цих активів. За відсутності збоїв в ході операційної діяльності такий підхід до формування оборотних активів забезпечує найбільш високий рівень ефективності їх використання. Проте будь-які збої в здійсненні нормального ходу операційної діяльності, викликані дією внутрішніх або зовнішніх чинників, приводять до істотних фінансових втрат із-за скорочення обсягу виробництва і реалізації продукції [9].

Таким чином, обрані принципові підходи формування оборотних активів підприємства, відображаючи різні співвідношення рівня ефективності їхнього використання й ризику, в остаточному підсумку визначають суму цих активів й їхній рівень стосовно обсягу операційної діяльності.

Оптимізація обсягу оборотних активів. Така оптимізація повинна виходити з вибраного типу політики формування оборотних активів, забезпечуючи заданий рівень співвідношення ефективності їх використання і ризику. Процес оптимізації обсягу оборотних активів на цій стадії формування політики управління ними складається з трьох основних етапів.

На першому етапі з врахуванням результатів аналізу оборотних активів в попередньому періоді визначається система заходів щодо реалізації резервів, направлених на скорочення тривалості операційного, а в його рамках – виробничого і фінансового циклів підприємства. При цьому скорочення тривалості окремих циклів не повинне призводити до зниження обсягів виробництва і реалізації продукції.

На другому етапі на основі вибраного типу політики формування оборотних активів, планованого обсягу виробництва і реалізації окремих видів продукції і розкритих резервів скорочення тривалості операційного циклу **ОПТИМІЗУЄТЬСЯ обсяг і рівень окремих видів цих активів.**

На третьому етапі визначається спільний обсяг оборотних активів підприємства на майбутній період.

Оптимізація співвідношення постійної і змінної частин оборотних активів. Потреба в окремих видах оборотних активів й їхня сума в цілому істотно коливається залежно від сезонних особливостей здійснення операційної діяльності. Тому в процесі управління оборотними активами слід визначати їх сезонну (або іншу циклічну) складову, яка є різницею між максимальною і мінімальною потребою в них протягом року.

Процес оптимізації співвідношення постійної і змінної частин оборотних активів відбувається по наступних етапах.

На першому етапі за результатами аналізу щомісячної динаміки рівня оборотних активів в днях обороту або в сумі за ряд попередніх років будується графік їх середньої „сезонної хвилі”.

На другому етапі за результатами графіка „сезонної хвилі” розраховуються коефіцієнти нерівномірності (мінімального і максимального рівнів) оборотних активів по відношенню до середнього їх рівня.

На третьому етапі визначається сума постійної частини оборотних активів.

На четвертому етапі визначається максимальна і середня сума змінної частини оборотних активів в майбутньому періоді. Співвідношення постійної і змінної частин оборотних активів є основою управління їх оборотністю і вибору конкретних джерел їх фінансування.

Забезпечення необхідної ліквідності оборотних активів. Хоча всі види оборотних активів в тій або іншій мірі є ліквідними (окрім витрат майбутніх періодів і безнадійної дебіторської заборгованості) загальний рівень їх термінової ліквідності повинен забезпечувати необхідний рівень

платоспроможності підприємства по поточним (особливо невідкладним) фінансовим обов'язкам. У цих цілях з врахуванням обсягу і графіка майбутнього платіжного обороту має бути визначена частка оборотних активів в формі грошових коштів, високо- і середньоліквідних активів.

Забезпечення підвищення рентабельності оборотних активів. Як і будь-який вид активів оборотні активи повинні генерувати певний прибуток при їхньому використанні у виробничо-збутовій діяльності підприємства. Разом з тим, окремі види оборотних активів здатні приносити підприємству прямий доход у процесі фінансової діяльності у формі відсотків і дивідендів (короткострокові фінансові вкладення). Тому складовою частиною розроблювальної політики є забезпечення своєчасного використання тимчасово вільного залишку грошових активів для формування ефективного портфеля короткострокових фінансових вкладень.

Забезпечення мінімізації втрат оборотних активів у процесі їхнього використання. Всі види оборотних активів у тій або іншій мірі схильні до ризику втрат. Так, грошові активи значною мірою схильні до ризику інфляційних втрат; короткострокові фінансові вкладення – ризику втрати частини доходу у зв'язку з несприятливою кон'юнктурою фінансового ринку, а також ризику втрат від інфляції; дебіторська заборгованість – ризику неповернення або несвоєчасного повернення, а також ризику інфляційному; запаси товарно-матеріальних цінностей – втрагам від природного збитку.

Формування принципів фінансування окремих видів оборотних активів. Виходячи із загальних принципів фінансування активів, що визначають формування структури й вартості капіталу, повинні бути конкретизовані принципи фінансування окремих видів і складових частин оборотних активів.

Формування оптимальної структури джерел фінансування оборотних активів. Відповідно до раніше визначених принципів фінансування в процесі розробки політики управління оборотними активами формуються підходи до вибору конкретної структури джерел фінансування їх приросту з врахуванням тривалості окремих стадій фінансового циклу і оцінки вартості залучення

окремих видів капіталу.

В цілому підтримуємо думку Л. А. Демчука, що цілі і характер використання окремих видів оборотних активів мають істотні відмінні особливості [17].

Тому на підприємствах з великим обсягом використовуваних оборотних активів розробляється самостійна політика управління окремими їх видами: запасами товарно-матеріальних цінностей (вони включають запаси сировини, матеріалів і готової продукції); дебіторською заборгованістю; грошовими активами (до них прирівнюються і короткострокові фінансові вкладення, які розглядаються як форма тимчасового використання вільного залишку грошових активів). У розрізі цих груп оборотних активів конкретизується політика управління ними, яка підпорядкована спільній політиці управління оборотними активами підприємства.

Значний фінансовий тиск зовнішнього середовища на підприємства сільського господарства призводить до згортання виробництва і, як наслідок, до зниження якісних і кількісних характеристик виробничих засобів. Відносно недостатня кількість оборотних активів не дозволяє суб'єктам господарювання сільського господарства здійснювати розширене відтворення, а наявність низької прибутковості унеможливає використання власних джерел фінансових ресурсів для самофінансування.

У нинішніх умовах господарювання значно погіршився фінансовий стан більшості сільськогосподарських підприємств. Відсутність прибутку (або його мінімальні розміри) спричиняє нестачу власних оборотних активів, змінює структуру оборотних активів, що спричиняє зниження ефективності виробництва, а також не дозволяє розраховувати на високий прибуток. Таким чином, у процесі управління оборотними активами необхідно обрати найбільш оптимальну модель їх формування: консервативну, помірковану і агресивну.

Найбільш сприятлива для сільськогосподарських підприємств модель формування їх оборотних активів – поміркована, оскільки вона дозволяє створити страхові резерви на випадок несприятливих природних умов,

неврожаю і при цьому задовольняються потреби в оборотних активах для поточної діяльності. Проте слід пам'ятати, що ефективне управління оборотними активами перш за все базується на аналізі зовнішнього і внутрішнього середовища функціонування підприємства.

Сільське господарство є капіталомісткою галуззю, і її ефективне функціонування без достатніх обсягів фінансових ресурсів у сучасних умовах неможливе. Недостатня фінансова забезпеченість агропромислових підприємств, збитковість галузі, відсутність ліквідної застави, висока ймовірність неповернення кредитів та недосконалість законодавчих механізмів зробили їх не привабливими для фінансового сектору економіки.

Значний ризик неповернення кредитів змушує банки встановлювати високі процентні ставки за сільськогосподарськими кредитами. Значна питома вага дебіторської заборгованості в структурі оборотних активів агропромислових підприємств зумовлює необхідність використання таких підходів до управління цими активами, які б відповідали ринковим умовам господарювання підприємств, враховували специфіку їх функціонування та, в результаті, забезпечували ефективність їх функціонування. Одним із вагомих завдань у цьому напрямку є створення умов для стабільної ліквідності та платоспроможності суб'єктів господарювання протягом усього періоду їх функціонування.

З метою удосконалення управління оборотними активами вітчизняних сільськогосподарських підприємств важливим є впровадження сучасних механізмів управління дебіторською заборгованістю, грошовими коштами, поточними фінансовими інвестиціями, запасами. По-перше, це застосування портфельного підходу до управління дебіторською заборгованістю; по-друге, впровадження узгоджених методик управління грошовими коштами та поточними фінансовими інвестиціями; по-третє, використання адаптованих до специфіки функціонування вітчизняних підприємств методів логістичного управління запасами.

Одним із важливих напрямів вдосконалення процесів формування оборотних активів на господарському рівні є підвищення ефективності їх використання шляхом: визначення оптимального обсягу оборотних активів, налагодження платіжної дисципліни на підприємстві, проведення обґрунтованої цінової політики, впровадження передових ресурсозберігаючих технологій.

Реалізація зазначених заходів призведе до прискорення оборотності оборотних активів агропромислових підприємств, вплине на ефективність їх функціонування, допоможе подолати сезонність сільськогосподарського виробництва, забезпечить безперервність кругообігу активів.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ДОСЯГНУТОГО РІВНЯ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ

2.1. Фінансово-економічна характеристика досліджуваного підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю „Великобагачанський комбікормовий завод” Великобагачанського району (далі ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”) - створене та діє на підставі норм Цивільного кодексу України та інших актів законодавства у відповідності до рішення учасників Товариства.

Товариство набуло статусу юридичної особи з моменту його державної реєстрації, є юридичною особою за законодавством України і користується всіма наданими законодавством правами, у т.ч. має печатку та штампи з ВЛАСНИМ найменуванням.

Метою діяльності ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” є отримання прибутку на основі задоволення потреб громадян, підприємств, установ та організацій у продукції, товарах, послуг, які виробляються та надаються в межах діяльності, обумовленої Статутом.

Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.

З метою проведення аналізу фінансового стану ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” слід розглянути сукупність показників, що характеризують: майновий стан, фінансову стійкість, ліквідність та платоспроможність, фінансові результати і рентабельність, ділову активність підприємства, дебіторську та кредиторську заборгованість

підприємства. Розрахунок даних показників здійснюється на основі інформації з річної фінансової звітності, а саме: баланс та звіт про фінансові результати.

Капітал підприємства в цілому є сумою коштів, основних засобів, нематеріальних активів. Підприємство створюється для здійснення підприємницької діяльності і в процесі цієї діяльності використовує як власний капітал, так і позикові кошти.

Поняття «капітал» асоціюється з поняттями «власність». У момент створення підприємства його стартовий капітал втілюється в активах, інвестованих замовниками, і становить вартість майна товариства.

Тому доцільним є аналіз джерел формування капіталу ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” який здійснено в наступній табл. 2.1.

Таблиця 2.1

**Склад, структура та динаміка джерел формування капіталу
ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”, 2020 – 2022 рр.**

(станом на кінець року)

Види пасивів (джерел формування капіталу)	2020і р.		2021 р.		2022 р.		Зміни (+,-)		
	сума, тис. грн	% до під- сумку	сума тис. грн	% до під- сумку	сума тис. грн	% до під- сумку	сума, тис. грн	питома вага	%, до 2020 р.
Джерела формування капіталу всього	10676	100,0	14819	100,0	12350	100,0	1674	0,0	15,7
Власний капітал	6173	57,8	8025	54,2	10432	84,5	4259	26,6	69,0
Статутний (пайовий) капітал	0	0,0	31	0,2	31	0,3	31	0,3	-
Зобов'язання	4503	42,2	6794	45,8	1918	15,5	-2585	-26,6	-57,4
Забезпечення наступних витрат і платежів	276	2,6	227	1,5	189	1,5	-87	-1,1	-31,5
Довгострокові зобов'язання	46	0,4	0	0,0	0	0,0	-46	-0,4	-100,0
Поточні зобов'язання	4181	39,2	6567	44,3	1729	14,0	-2452	-25,2	-58,6
Кредиторська заборгованість	626	5,9	605	4,1	1729	14,0	1103	8,1	176,4
Доходи майбутніх періодів	0	0,0	0,0	0,0	0,000	0,000	0	0,0	-

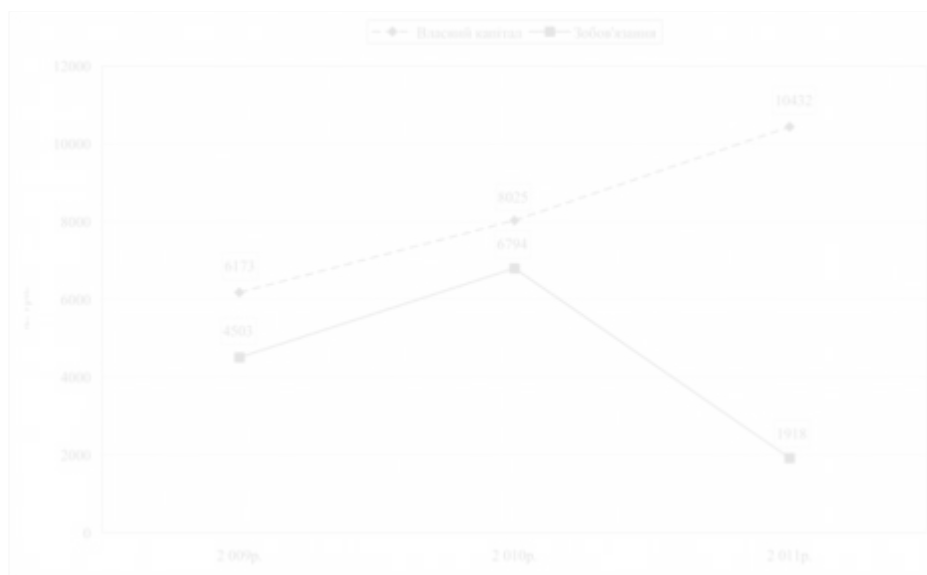
Дані, отримані в табл. 2.1 дають можливість стверджувати факт

збільшення за досліджуваний період розмірів капіталу ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” на 1674 тис. грн, або на 15,7 %. Таке зростання забезпечив виключно, приріст обсягів власного капіталу підприємства, розмір якого за останні три роки становив 4259 тис. грн, або 69,0 %.

В складі власного капіталу ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” найбільшого зростання зазнали розміри нерозподіленого прибутку.

Одночасно відмітити, що зобов'язання ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”, за останні три роки, зменшилися більше ніж на половину, а саме на 2585 тис. грн, або 57,4 %. Згадані зміни сприяли зростанню частки власного капіталу підприємства в структурі його пасивів на 26,6 %, а питома вага зобов'язань відповідно зменшилась на аналогічну величину.

Зроблені висновки доповнює рис. 2.1.

Рис. 2.1. Склад, структура та динаміка пасивів ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”, 2020 - 2022 рр.

Наведений рисунок промовисто підтверджує, вже зроблені, висновки

щодо негативних тенденцій у фінансуванні діяльності підприємства, які необхідно виправляти в найближчій перспективі.

2.2. Ефективність фінансово-господарської діяльності

Форма №2 „Звіт про фінансові результати” (П (С)БО №3) характеризує доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства.

Доходи - збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників).

Витрати - зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками).

Фінансовим результатом діяльності підприємства може бути прибуток або збиток. Прибуток - сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати. Збиток - перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати.

У звіті про фінансові результати прибутки (збитки) поділяються за видами діяльності підприємства:

Звичайна діяльність - **будь-яка** основна діяльність підприємства, а також операції, що її забезпечують або виникають внаслідок її проведення.

Операційна діяльність - основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю. Основна діяльність - операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу.

Фінансова діяльність - діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства.

Інвестиційна діяльність - придбання і продаж довгострокових активів, а

також інших інвестицій, які не є еквівалентами грошових коштів.

Надзвичайна діяльність - події або операції, які відрізняються від звичайних, та не очікується, що вони повторюватимуться періодично або в кожному наступному звітному періоді. Види і послідовності формування фінансових результатів підприємства проаналізовано в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

**Показники оцінки фінансових результатів діяльності ТОВ
„Великобагачанський комбікормовий завод”, 2020 – 2022 рр.
(станом на кінець року)**

Показники	2020 р.		2021 р.		2022 р.		2022 р. у % до 2020 р.
	сума, тис. грн	% до під- сумку	сума, тис. грн	% до під- сумку	сума, тис. грн	% до під- сумку	
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	11812	X	24141	X	25163	X	213,0
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	9843	X	20117	X	20969	X	213,0
У % до доходу(виручки) від реалізації продукції(товарів, робіт, послуг)	X	83,3	X	83,3	X	83,3	X
Операційні витрати	8432	100,0	17951	100,0	18400	100,0	218,2
у тому числі							
а) собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	7933	94,1	17453	97,2	17830	96,9	224,8
б) адміністративні витрати	341	4,0	301	1,7	383	2,1	112,3
в) витрати на збут	17	0,2	15	0,1	13	0,1	76,5
г) інші операційні витрати	141	1,7	182	1,0	174	0,9	123,4
Валовий прибуток (збиток)	1910	X	2664	X	3139	X	164,3
У % до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	X	19,4	X	13,2	X	15,0	X
Прибуток(збиток) від операційної діяльності	1704	X	2383	X	2811	X	165,0
Фінансові та інвестиційні доходи	108	X	12	X	34	X	31,5
Фінансові та інвестиційні витрати	361	X	574	X	438	X	121,3
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	1451	X	1821	X	2407	X	165,9
Податок на прибуток від звичайної діяльності	0	X	0	X	0	X	-
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності	1451	X	1821	X	2407	X	165,9
У % до прибутку від звичайної діяльності до оподаткування	X	100,0	X	100,0	X	100,0	X
Надзвичайні доходи	0	X	0	X	0	X	-
Надзвичайні витрати і податки з	0	X	0	X	0	X	-

надзвичайного прибутку							
Чистий прибуток (збиток)	1451	X	1821	X	2407	X	165,9
У % до доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	X	12,3	X	7,5	X	9,6	X
У % до валового прибутку	X	76,0	X	68,4	X	76,7	X

Розраховані в табл. 2.2 аналітичні дані свідчать про позитивний момент в діяльності ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”, що полягає в значному покращенні його фінансових результатів за період 2020 – 2022 рр. Так, чистий дохід (виручка) від реалізації в ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” збільшився з 11812 тис. грн, в 2020 році до 25163 тис. грн в 2022 році, що у відносному виразі становить 213,0 %. Операційні ж витрати за аналогічний період збільшились, а саме на 118,2 %. Все це разом, а пояснює зростання рівня валового прибутку за 2020 - 2022 рр. з 1910 тис. грн до 3139 тис. грн, або на 64,1 %.

Незначні масштаби видаткової та дохідної частин фінансової і інвестиційної видів діяльності підприємства обмовили незначне відхилення розмірів прибутку від операційної діяльності та відповідно прибутку від звичайної діяльності і чистого прибутку від його валового прибутку. Тому ЛОГІЧНИМ слід відмітити позитивну тенденцію в діяльності підприємства, а саме зростання чистого прибутку з 1451 тис. грн у 2020 р. до 2407 тис. грн , або більше ніж в півтора рази.

Наочно зміни у фінансових результатах діяльності ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” за період 2020 – 2022 рр. відображені на рис. 2.2.

В процесі дослідження досягнутого рівня ефективності фінансово - господарської діяльності як ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”, так і інших аграрних підприємств АПК доцільними є аналіз наступних аспектів такої діяльності: структура і джерела формування майна та капіталу підприємства, фінансова стійкість, ліквідність і платоспроможність підприємства, фінансові результати і рентабельність, ділову активність та

дебіторську і кредиторську заборгованість.

Однією з невід’ємних характеристик фінансового стану досліджуваного ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” є оцінка рівня забезпечення стабільності його діяльності з позиції довгострокової перспективи.

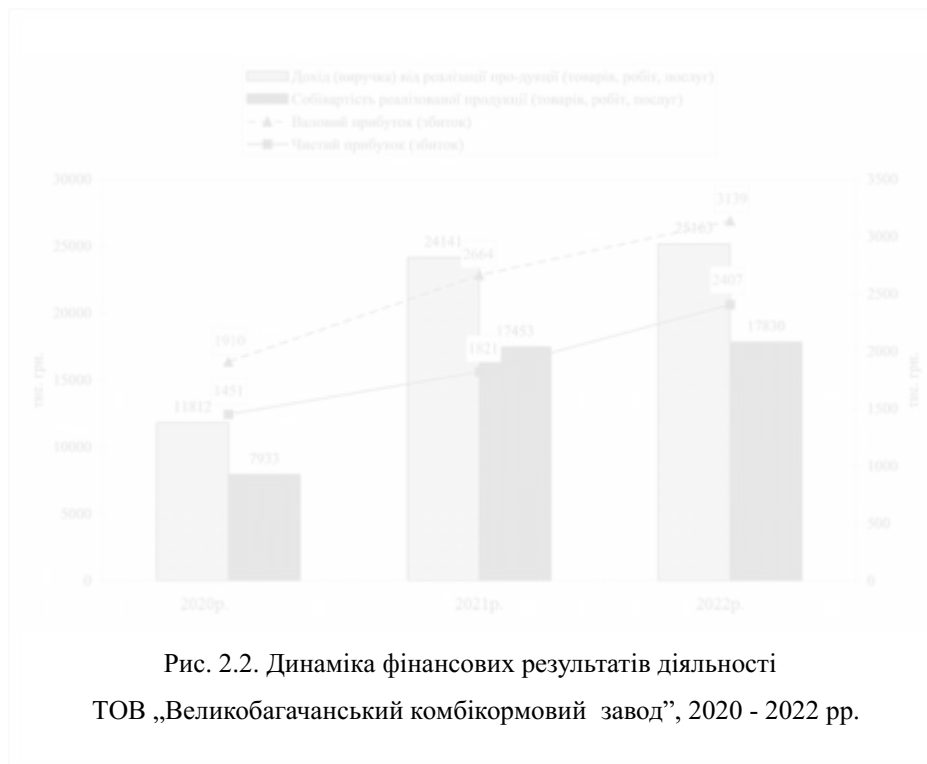

Рис. 2.2. Динаміка фінансових результатів діяльності ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”, 2020 - 2022 рр.

Фінансову стійкість можна визначити як такий стан фінансових ресурсів підприємства, їх розподіл і використання, при якому підприємство вільно маневруючи коштами, здатне забезпечити безперервний ефективний процес виробництва та реалізації продукції, його розширення й оновлення, розширення інших сфер діяльності на основі зростання прибутку й активів при збереженні плато та кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику.

Фінансову стійкість підприємства характеризує насамперед співвідношення між власним капіталом і зобов’язаннями, та іншими показниками. Підтвердження сказаного вище проаналізовано в наступній

таблиці, де здійснено процес визначення типу фінансової стійкості.

Аналіз даної таблиці свідчить тип фінансової стійкості ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” за останні три роки змінився із кризового до абсолютної фінансової стійкості. Це обумовив стабільний темп приросту власних оборотних коштів і зменшення обсягів довгострокових кредитів і позик. Одночасно відмічаємо стрімке зниження обсягів короткострокових кредитів і позик, а також збільшення величини запасів.

Таблиця 2.3

Визначення і аналіз типу фінансової стійкості ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”, 2020 – 2022 рр. (станом на кінець року), тис. грн

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+,-) 2022 р. від 2020 р.
Власні оборотні кошти	876	3040	5929	5053
Довгострокові зобов'язання	46	0	0	-46
Короткострокові кредити і позики	2400	1510	0	-2400
Запаси	3971	8039	5521	1550
Нааявність власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для формування запасів	922	3040	5929	5007
Загальна величина джерел формування за - пасів	3322	4550	5929	2607
Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів для формування запасів	-3095	-4999	408	3503
Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для формування запасів	-3049	-4999	408	3457
Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини джерел формування запасів	-3489	408	1057	
Тип фінансової стійкості	кризовий фінансовий стан	кризовий фінансовий стан	абсолютна фінансова стійкість	x

Наступним критерієм оцінки фінансового стану підприємства у короткостроковій перспективі є його ліквідність та платоспроможність, іншими словами його можливість своєчасно і в повному обсязі розраховуватися за поточними зобов'язаннями.

Ліквідність підприємств взагалі, і ТОВ „Великобагачанський комбикормовий завод”, зокрема – це його здатність швидко продати активи й одержати гроші для оплати своїх зобов’язань. Вона визначається і співвідношенням величини ліквідних засобів, які можуть бути використані для погашення боргів, і величини зобов’язань.

За своїм змістом ліквідність підприємства визначається ліквідністю його балансу. Під ліквідністю балансу, в свою чергу розуміють ступінь покриття платіжних зобов’язань підприємства його активами, строк перетворення яких в грошові кошти відповідає строку погашення зобов’язань.

Баланс підприємства вважається абсолютно ліквідним, якщо одночасно виконуються наступні умови: $A1 > П1$; $A2 > П2$; $A3 > П3$ (табл. 2.4).

Дані розрахованої таблиці свідчать що в ТОВ „Великобагачанський комбикормовий завод” за останні три роки високоліквідних активів не вистачає на покриття найбільш термінових зобов’язань.

В той же час середньоліквідні активи в 2020 році поступались обсягам короткострокових зобов’язань, а низьколіквідні активи були більшими довго строків зобов’язань.

З категорією ліквідності тісно пов’язане поняття платоспроможності, яке характеризує здатність підприємства своєчасно й повністю виконати свої платіжні зобов’язання, що впливають із кредитних та інших зобов’язань.

Для оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства використовуються система відносних показників, що розрахована в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Показники ліквідності та платоспроможності ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”, 2020 – 2022 рр. (станом на кінець року)

Показники	2020 р.	2021 р.	2022і р.	Відхилення (+,-) 2022 р. від 2020 р.
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,025	0,004	0,027	0,002
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,285	0,239	1,236	0,951
Загальний коефіцієнт ліквідності	1,235	1,463	4,429	3,194

Аналізуючи табл. 2.6 можна зробити висновок, що за 2020 – 2022 рр. в ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” покращились показники ліквідності та платоспроможності. Так, відбулося зростання рівня коефіцієнтів абсолютної, швидкої та загальної ліквідності відповідно на 0,002, 0,951 та 3,194 пункти (рис. 2.3).

Причинами таких змін стало як зростання розмірів грошових коштів та поточних фінансових інвестицій підприємства, так і зменшення зобов'язань підприємства, особливо короткострокових.

Таблиця 2.4

Аналіз ліквідності балансу ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”, 2020 – 2022 рр. (станом на кінець року),

тис. грн

Групи	Види активів	Роки			Групи	Види пасивів	Роки			Надлишок(+) або нестача(-) платіжних засобів (А-Б)		
		2020	2021	2022			2020	2021	2022	2020і р.	2021 р.	2022 р.
A1	Високоліквідні	105	23	46	П1	Найбільш термінові	869	770	1729	-764	-747	-1683
A2	Середньоліквідні	1087	1545	2091	П2	Короткострокові	2400	1510	0	-1313	35	2091
A3	Низьколіквідні	3971	8039	5521	П3	Довгострокові	46	0	0	3925	8039	5521
	Разом	5163	9607	7658		Разом	3315	2280	1729	1848	7327	5929

Рис. 2.3. Динаміка відносних показників ліквідності та платоспроможності ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”, 2020 – 2022 рр.

Проведений аналіз показників ефективності фінансово-господарської діяльності ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” дає можливість говорити про загальне покращення стану його фінансово-господарської діяльності.

Це підтверджує динаміка показників ліквідності та платоспроможності, фінансової стійкості та фінансових результатів діяльності підприємства, і тому зусилля керівництва підприємства мають бути направлені на розвиток таких позитивних тенденцій.

2.3. Сучасна практика формування оборотних активів на підприємстві та його аналіз

Для нормального функціонування кожне підприємство повинне мати оборотні активи у достатній кількості. Цей факт добре відомий всім. Але,

важливо, щоб оборотні активи були не тільки у достатній кількості, а й сформовані за рахунок „нормальних” джерел. Джерела формування оборотних активів значною мірою визначають ефективність їх використання.

Встановлення оптимального співвідношення між власними і залученими джерелами, обумовленого специфічними особливостями **кругообігу капіталу на тому чи іншому підприємстві, є важливим завданням системи управління.** Достатній мінімум власних і позикових засобів повинен забезпечити **безперервність руху оборотних активів на стадіях кругообігу, що задовольняє потреби виробництва в матеріальних і грошових ресурсах, а також забезпечує своєчасні і повні розрахунки з постачальниками, бюджетом, банками, та ІНШИМИ ланками.**

Самостійність підприємств в організації власної виробничо - господарської діяльності стосується і організаційних джерел покриття потреби в оборотних активах. Разом з тим раціональна організація останніх передбачає виділення в загальній сукупності власних і притриманих до них засобів кредитів банків, коштів кредиторів та інших.

Провідну роль у складі джерел формування відіграють власні оборотні активи. Вони повинні забезпечувати майнову і оперативну самостійність підприємства, яка є необхідною для рентабельної підприємницької діяльності.

Першочергово при створенні підприємства оборотні активи формуються за рахунок його статутного фонду (капіталу). Вони спрямовуються на придбання виробничих запасів, які надходять у виробництво для виготовлення товарної продукції. Готова продукція надходить на склад і відвантажується споживачу. До моменту її оплати виробник відчуває потребу в грошових коштах.

Величина цієї потреби залежить не лише від обсягу інвестованих коштів, але й від розміру майбутніх розрахунків, вона може коливатись протягом року за різними причинами. Тому підприємство ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” використовує й інші джерела

формування оборотних активів: кредиторську заборгованість, кредити банків та інших кредиторів.

Фактична наявність власних та прівніюваних до них джерел формування до них оборотних активів визначається за балансом річного звіту підприємства як різниця між підсумком першого розділу пасиву балансу та підсумком першого розділу активу балансу. Недостача власних оборотних активів виникає у випадку, коли величина діючого нормативу перевищує суму власних оборотних активів. Це є, як правило, результатом недоодрження запланованого прибутку чи нераціонального його використання. Ця недостача покривається за рахунок виключно засобів самого підприємства. Передусім на покриття недостачі спрямовується частина чистого прибутку, що залишився в розпорядженні підприємства. Джерела формування оборотних активів підприємств наведені на рис. 2.5.

*наявні джерела на досліджуваному ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”

Рис. 2.5. Джерела формування оборотних активів підприємств

В сучасних умовах в джерелах формування оборотних активів все більше важливого значення набувають позикові кошти. Позикові кошти, основну форму яких представляють короткострокові кредити банку, покривають тимчасову додаткову потребу підприємства в засобах. Залучення позикових коштів обумовлено характером виробництва, складними розрахунково-платіжними відносинами, які виникли при переході до ринкової економіки, необхідністю поповнення недостачі власних оборотних активів та іншими об'єктивними причинами.

Позикові засоби у вигляді кредитів використовують -ся більш ефективно, ніж власні оборотні активи, тому що здійснюють більш швидкий кругообіг, мають цільове призначення, видаються на обумовлений термін та супроводжуються стягненням банківського відсотку.

Ці причини примушують підприємство постійно слідкувати за рухом позикових засобів і результативністю їх використання. Позикові кошти залучаються не лише у формі короткострокового кредиту банку, а також інших залучених коштів, тобто залишків фондів і резервів самого підприємства, які тимчасово не використовуються за цільовим призначенням. В обігу ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”, крім банківських кредитів і кредиторської заборгованості, можуть знаходитись інші залучені кошти. До цієї групи коштів належить резерв майбутніх платежів тощо. Всі ці фонди і резерви підприємства у встановлені строки використовуються за цільовим призначенням. Залучатись до обігу в якості джерел покриття оборотних активів можуть лише залишки цих фондів на період часу, що передує їх цільовому використанню. Правильне співвідношення між власними, позиковими і залученими джерелами формування оборотних активів відіграє важливу роль у зміцненні фінансового стану підприємства.

Для виробництва продукції ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” необхідні оборотні виробничі фонди, які включають виробничі запаси (сировина, матеріали, паливо, тара тощо), поточні біологічні активи і незавершене виробництво. Спожиті у процесі виробництва оборотні фонди вступають у сферу обігу вже у товарній формі (у вигляді готової продукції на складі та при відвантаженні), яка потім по мірі реалізації готової продукції переходить у грошову (грошові кошти при розрахунках, грошові кошти в касі підприємства та на його рахунках у банку).

Поєднання оборотних фондів і фондів обігу в одному понятті „оборотні активи підприємства” ґрунтується на економічній сутності оборотних коштів, покликаних забезпечити неперервність усього відтворювального процесу, у ході якого фонди обов’язково проходять як стадію виробництва, так і стадію обігу.

При оцінці майнового стану підприємства прийоми горизонтального і вертикального аналізу скороченого аналітичного балансу тісно поєднуються з розрахунком показників структури, абсолютної та відносної зміни активів і пасивів, а також зміни питомої ваги.

Показники скороченого аналітичного балансу досліджують з використанням прийомів горизонтального і вертикального аналізу. Горизонтальний аналіз визначає абсолютні й відносні відхилення величин окремих видів активів і пасивів за звітний період, а також у динаміці за ряд років, і дозволяє дати якісну характеристику виявлених змін.

Вертикальний аналіз передбачає вивчення структури активу і пасиву балансу, тобто питомої ваги окремих видів майна та джерел формування капіталу в загальному підсумку розділів та у валюті балансу в цілому, а також оцінку змін, які відбуваються в структурі.

Перевагою вертикального аналізу порівняно з горизонтальним є можливість зіставлення структурних показників різних за розміром капіталу підприємств аналогічного напрямку діяльності, а також структури показників одного звітного періоду з іншими незалежно від зміни їх розмірів.

Структурні зрушення дають змогу вивчити внутрішні негативні і позитивні зміни, які відбуваються на підприємстві з його активами, власним капіталом і зобов'язаннями. Порівнюючи структурні зміни, можна зробити висновок про те, через які джерела поповнювався капітал і в які активи він був вкладений. Крім того, структурні показники пом'якшують негативний вплив інфляційного чинника.

Детальне вивчення складу та структури активів підприємства вимагає їх оцінку та поділ за різними класифікаційними напрямками, серед яких характер обороту, форма активів, сфера розміщення та джерела, а також динаміку загальної зміни (табл. 2.7).

Розрахункові дані табл. 2.7. свідчать про досить значні зміни майнового і потенціалу підприємства. Так за період 2020 – 2021 років загальна вартість майна ТОВ „Великобагачанський комбикормовий завод” збільшилась на 24985 тис. грн, або на 77,2 %. Дане зростання забезпечив, виключно, приріст вартості необоротних активів – на 31932 тис. грн, або в 6,5 раз, в той час як оборотні активи підприємства за аналогічний період зменшились в своєму абсолютному розмірі на 6947 тис. грн (26,2 %).

За наступні два роки величина майна ТОВ „Великобагачанський комбикормовий завод” продовжувала збільшуватись, а величина такого приросту становила – 20541 тис. грн, або 35,8 %. При цьому, практично рівний вплив на загальну зміну в абсолютному розмірі знову мали, як оборотні активи, величина яких зросла на 9641 тис. грн, так і необоротні активи, що збільшились на 10900 тис. грн; у відносному ж вимірі вплив зміни обох складових були відповідно 49,2 % і 28,9 %.

Таблиця 2.7

Склад, структура та динаміка майна ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”, 2020 – 2022 рр. (станом на кінець року)

Види активів	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Зміни (+,-) 2021 р. по відношенню до 2020 р.			Зміни (+,-) 2022 р. по відношенню до 2021 р.		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	питомої ваги, пунктів	у % до базового року	суми, тис. грн	питомої ваги, пунктів	у % до базового року
Активів - всього	32368	100,0	57353	100,0	77894	100,0	24985	0,0	77,2	20541	0,0	35,8
Необоротні активи	5812	18,0	37744	65,8	48644	62,4	31932	47,9	в 6,5 р	10900	-3,4	28,9
Основні засоби	5573	17,2	5071	8,8	6161	7,9	-502	-8,4	-9,0	1090	-0,9	21,5
Оборотні активи	26556	82,0	19609	34,2	29250	37,6	-6947	-47,9	-26,2	9641	3,4	49,2
Оборотні виробничі фонди	7668	23,7	4234	7,4	6464	8,3	-3434	-16,3	-44,8	2230	0,9	52,7
Запаси	4687	14,5	1736	3,0	2478	3,2	-2951	-11,5	-63,0	742	0,2	42,7
Фонди обігу	18888	58,3	15375	26,8	22786	29,3	-3513	-31,5	-18,6	7411	2,4	48,2
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	571	1,8	-	0,0	-	0,0	-571	-1,8	-100,0	-	0,0	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	-	0,0	-
Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції	71	0,2	412	0,7	819	1,1	341	0,5	480,3	407	0,3	98,8
Інші оборотні активи	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	-	0,0	-
Витрати майбутніх періодів	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	-	0,0	-
Необоротні активи, утримані для продажу, та групи вибуття	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	-	0,0	-

В складі оборотних активів підприємства кожна із складових, по різному змінювалась за досліджуваний період. Так, оборотні виробничі фонди ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” за період 2020 – 2021 рр. зменшились на 3434 тис. грн, або на 44,8 %, тоді як фонди обігу за аналогічний період знизились на 3513 тис. грн (18,6 %). За наступні два роки ситуація змінилась, і відтепер переважаючий вплив на загальне збільшення обсягів оборотних активів мало зростання фондів обігу – на 7411 тис. грн, при одночасному прирості обсягів оборотних виробничих фондів за останні два роки на 2230 тис. грн. Досліджені тенденції вказують на загальне зростання в загальній структурі майна ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” частки необоротних активів і відповідне зменшення питомої ваги оборотних активів за 2020 – 2022 рр. Даний факт, а також відсутність на підприємстві витрат майбутніх періодів, наочно підтверджує рис. 2.6.

Досліджена в вище класифікація активів потребує детального вивчення за умов господарської діяльності ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” (табл. 2.8).

Результати досліджень, представлені в таблиці дають підстави говорити про різні підходи до поділу активів підприємства. Зокрема, за характером обороту активи ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” групуються на необоротні та оборотні, причому за досліджуваний період слід відмітити стабільне зростання вартості необоротних активів.

Так, абсолютний розмір необоротних активів збільшувався за досліджуваний період на 31932 тис. грн та 10900 тис. грн відповідно. При цьому, оборотні активи ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” за 2020 – 2021 рр. зменшились на 26,2 %, що в абсолютному виразі склало 6947 тис. грн, тоді коли за наступні два роки, оборотні активи підприємства вже зростали, а величина такого приросту становила 9641 тис. грн, або майже на половину (49,2 %).

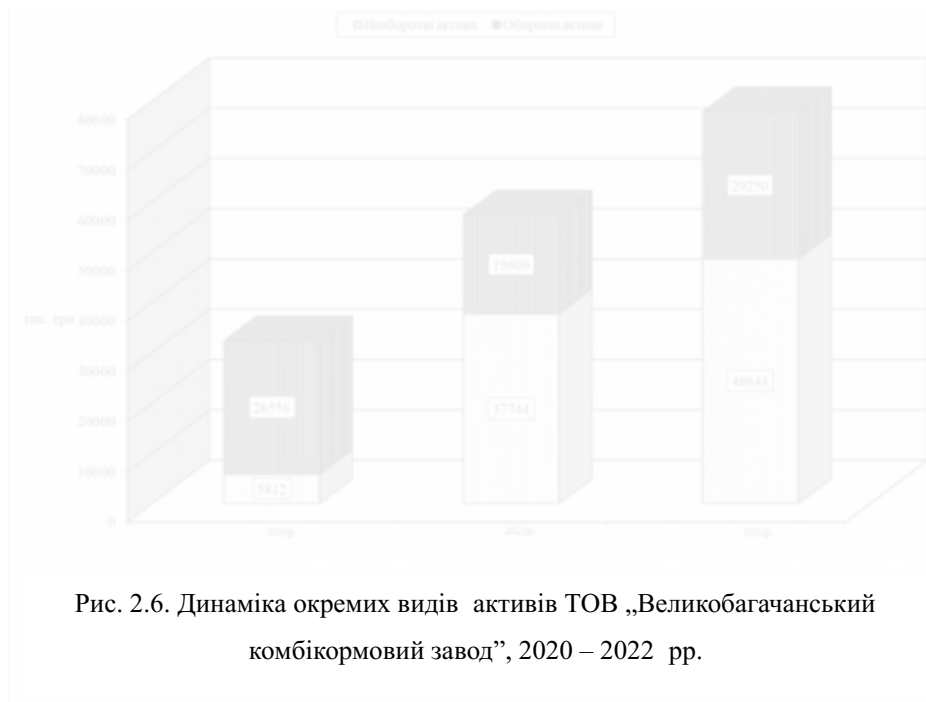

Рис. 2.6. Динаміка окремих видів активів ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”, 2020 – 2022 рр.

Необоротні активи, в свою чергу прийнято поділяти за формою на матеріальні та нематеріальні. В ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” за досліджуваний період 2020 – 2022 рр. наявні виключно лише необоротні активи в матеріальній формі.

Досліджена в попередніх розділах класифікація оборотних активів та встановлений вище загальний обсяг оборотних активів потребує їх детального вивчення за умов господарської діяльності ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” (табл. 2.9).

Так характеризуючи оборотні активи ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” поділялися за формою слід вказати на домінування оборотних у матеріальній формі і незначній долі оборотних активів у грошовій та розрахунковій формах. Причому за досліджуваний період обидві групи оборотних активів спочатку зменшувались в своєму обсязі у 2020 – 2021 рр. і відповідно зростали у 2021 – 2022 рр.

Крім форми, оборотні активи також прийнято ділити за сферою розміщення. Так у відповідності до даного критерію у ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” за період 2020 – 2022 рр. частка оборотних активів, що розміщені у сфері обігу загалом залишається стабільно домінуючою – більше 90 %. При цьому на долю оборотних активів у сфері виробництва, які загалом за останні три роки зменшились в своєму абсолютному розмірі при падає станом на кінець 2022 р. 8,5 % загального обсягу оборотних активів, тоді коли ще у 2020 р. ця частка складала 17,6 %.

Стосовно джерел формування оборотних активів ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”, слід вказати на різкі зміни ,які сталися починаючи з 2021 р. так, якщо у 2020 р. переважали власні джерела формування оборотних активів – 78,6 %, то у 2021 – 2022 рр. наявними були виключно залучені джерел формування оборотних активів.

Оцінюючи активи за рівнем ліквідності слід вказати на тенденцію суттєвого зростання за період 2020 – 2022 рр. обсягу високоліквідних активів та загального проросту низьколіквідних активів, тоді середньоліквідні активи були практичної відсутніми, що наочно підтверджує рис. 2.7.

Таблиця 2.8

Склад, структура та динаміка активів ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”, 2020 – 2022 рр., (станом на кінець року)

Види майнаі (активів)	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Зміни (+;-) 2021 р. порівняно з 2020 р.			Зміни (+;-) 2022 р. порівняно з 2021 р.		
	сума, тис. грн	у %	сума, тис. грн	у %	сума, тис. грн	у %	суми, тис. грн	ПІТОМОЇ ваги, пунктів	у % до 2020 р.	суми, тис. грн	ПІТОМОЇ ваги, пунктів	у % до 2021 р.
За характером обороту активів												
Необоротні	5812	18,0	37744	65,8	48644	62,4	31932	47,9	в 6,5 р.	10900	-3,4	28,9
Оборотні	26556	82,0	19609	34,2	29250	37,6	-6947	-47,9	-26,2	9641	3,4	49,2
Всього	32368	100	57353	100,0	77894	100,0	24985	0,0	77,2	20541	0,0	35,8
За формою необоротних активів												
Необоротні у матеріа- льній формі	5812	100,0	37744	100,0	48644	100,0	31932	0,0	в 6,5 р.	10900	0,0	28,9
Нематеріальні	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	-	0,0	-
Всього	5812	100,0	37744	100,0	48644	100,0	31932	0,0	в 6,5 р.	10900	0,0	28,9

Таблиця 2.9

Аналіз оборотних активів ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”, класифікованих за різними ознаками за 2020 – 2022 рр. (станом на кінець року)

Види майна (активів)	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Зміни (+;-) 2021 р. порівняно з 2020 р.			Зміни (+;-) 2022 р. порівняно з 2021 р.		
	сума, тис. грн	% до під- сумку	сума, тис. грн	% до під- сумку	сума, тис. грн	% до під- сумку	суми, тис. грн	питомої ваги, пунктів	у % до 2020 р.	суми, тис. грн	питомої ваги, пунктів	у % до 2021 р.
За сферою розміщення												
У сфері виробництва	4687	17,6	1736	8,9	2478	8,5	-2951	-8,8	-63,0	742	-0,4	42,7
У сфері обігу	21869	82,4	17873	91,1	26772	91,5	-3996	8,8	-18,3	8899	0,4	49,8
Всього	26556	100,0	19609	100	29250	100,0	-6947	0,0	-26,2	9641	0,0	49,2
За формою												
У матеріальній формі	25914	97,6	19197	97,9	28431	97,2	-6717	0,3	-25,9	9234	-0,7	48,1
У розрахунках і грошовій формі	642	2,4	412	2,1	819	2,8	-230	-0,3	-35,8	407	0,7	98,8
Всього	26556	100,0	19609	100	29250	100,0	-6947	0,0	-26,2	9641	0,0	49,2
За джерелами формування												
Власні	20862	78,6	-15300	-78,0	-18124	-62,0	-36162	-156,6	-173,3	-2824	16,1	18,5
Позикові	5694	21,4	34909	178,0	47374	162,0	29215	156,6	513,1	12465	-16,1	35,7
Всього	26556	100,0	19609	100,0	29250	100,0	-6947	0,0	-26,2	9641	0,0	49,2
За рівнем ліквідності												
Високоліквідні	71	0,3	412	2,1	819	2,8	341	1,8	480,3	407	0,7	98,8
Середньоліквідні	571	2,2	-	0,0	-	0,0	-571	-2,2	-100,0	-	0,0	-
Низьколіквідні	25914	97,6	19197	97,9	28431	97,2	-6717	0,3	-25,9	9234	-0,7	48,1
Всього	26556	100,0	19609	100,0	29250	100,0	-6947	0,0	-26,2	9641	0,0	49,2

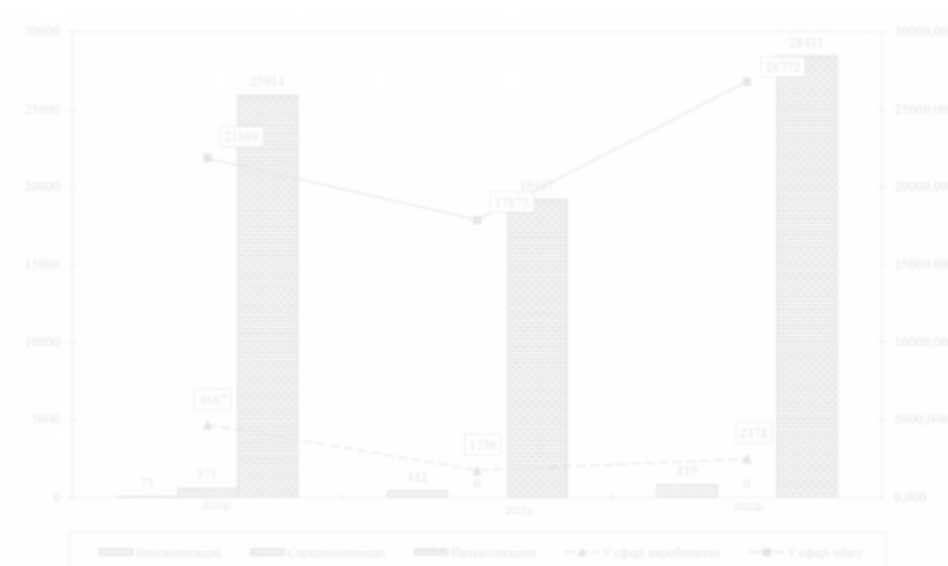

Рис. 2.7. Склад та динаміка зміни обсягів окремих груп оборотних активів ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”, 2020 – 2022 рр. тис. грн

Обсяги сформованих за рахунок власних та залучених джерел оборотні активи потребують дослідження в розрізі окремих складових за період останніх трьох років. Така оцінка здійснюється на основі даних фінансової звітності, зокрема Балансу (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Склад, структура та динаміка оборотних активів ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”, 2020 – 2022 рр., (станом на кінець року)

Види оборотних активів	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення (+,-) 2022 р. від 2020 р.	
	сума, тис. грн	питоїма вага, %	сума, тис. грн	питоїма вага, %	сума, тис. грн	питоїма вага, %	абсолютне, грн	відносно, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Виробничі запаси	4687	17,6	1736	8,9	2478	8,5	-2209	-47,1
Незавершене виробництво	2981	11,2	2498	12,7	3986	13,6	1005	33,7
Готова продукція	18246	68,7	14963	76,3	21967	75,1	3721	20,4

Продовж. табл. 2.10

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	571	2,2	0	0,0	0	0,0	-571	-100,0
Грошові кошти	71	0,3	412	2,1	819	2,8	748	в 11,5 р.
Разом	26556	100,0	19609	100,0	29250	100,0	2694	10,1

Виходячи з даних табл. 2.10 можна зробити висновок, що загальна величина оборотних активів ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” за досліджуваний період 2020 – 2022 рр. зросла на 2694 тис. грн, або на 10,1 %. Дане збільшення оборотних активів обумовлене в першу чергу зростанням обсягів готової продукції, величина якої за три досліджуваних роки зросла на 3721 тис. грн, або майже на третину (33,7 %). Одночасно суттєвим, в абсолютному розмірі, є зростання обсягів незавершеного виробництва та грошових коштів. В той же час зменшення ж за останні три роки зазнали виробничі запаси та дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, що наочно підтверджує рис. 2.8.

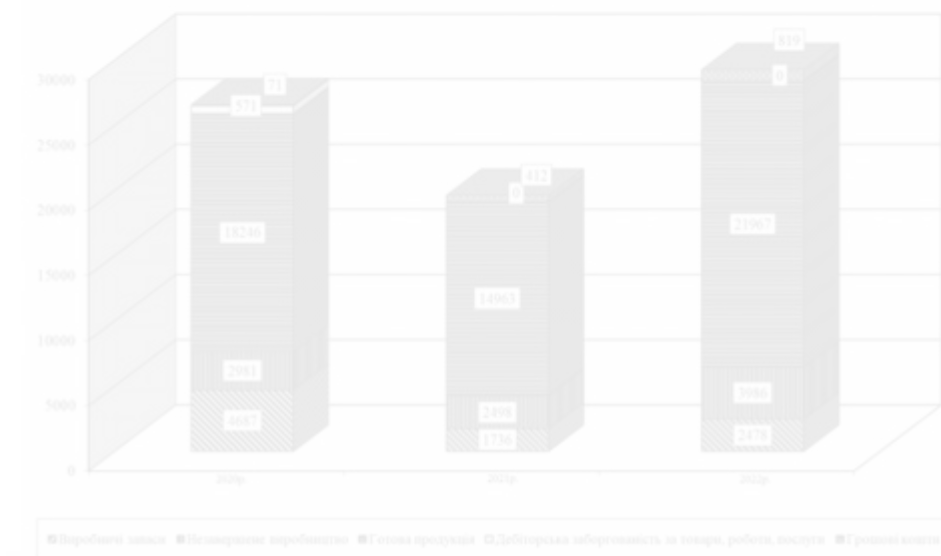

Рис. 2.8. Склад та динаміка оборотних активів ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”, 2020 – 2022 рр., тис. грн

Наведений рис. 2.8 свідчить про незначний структурний перерозподіл в складі оборотних активів підприємства.

Забезпечення безперервного процесу виробництва і реалізації продукції обумовлює необхідність нормування оборотних активів, як в ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”, так і в інших аграрних підприємствах АПК.

Підсумовуючи здійснене дослідження слід наголосити на тому фактові, що саме своєчасне дослідження існуючих тенденцій дозволяє оперативно реагувати на зміни в складі і структурі активів підприємства та джерел його формування шляхом обґрунтування комплексу заходів щодо поліпшення, як майнового потенціалу, так і в цілому фінансового стану підприємства.

2.4. Фінансові аспекти аналізу ефективності використання оборотних активів суб'єктами господарювання

За твердженням науковців, що займаються системними дослідженнями у сфері фінансового управління активами підприємства, із загальної економії, яку може одержати підприємство при ефективному управлінні майном: 50 % може дати ефективне управління товарно-матеріальними запасами, 40 % забезпечить управління запасами готової продукції і дебіторською заборгованістю, 10 % становитиме управління власне технологічним циклом.

Зважаючи на даний факт, в процесі аналізу досить важливим є вивчення структури основних та оборотних активів, розміщення їх в сфері виробництва й обертання, ефективність використання. Для характеристики ефективності використання оборотних коштів на підприємствах використовуються різноманітні показники, найважливішим з яких є показники оборотності, що характеризують швидкість їх обороту на різних стадіях діяльності підприємства.

Прискорення обертання оборотних активів сприяє вивільненню з обороту частини активів, яка розраховується множенням фактичного одноденного

обсягу реалізації продукції на дні прискорення обертання оборотних активів. Розрізняють як абсолютне так і відносне вивільнення активів.

Абсолютне вивільнення оборотних активів – це пряме скорочення потреби в оборотних коштах проти скорочення потреби в оборотних коштах проти попереднього періоду за одночасного збільшення обсягу виробництва. Відносне вивільнення оборотних активів виникає тоді, коли внаслідок поліпшення їх використання підприємство з тією самою сумою оборотних активів або з незначним їх зростанням у плановому році збільшує обсяг виробництва.

Детальніший аналіз рівня ефективності використання оборотних активів на підприємстві можливий шляхом розрахунку групи показників, що визначають рівень його (підприємства) ділової активності (табл. 2.11).

Таблиця 2.11

**Оцінка ефективності використання оборотних активів ТОВ
„Великобагачанський комбикормовий завод”,
2020 – 2022 рр. (станом на кінець року)**

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+;-)			
				2021 р. від 2020 р.		2022 р. від 2021 р.	
				абсолютне	відносне, %	абсолютне	відносне, %
Коефіцієнт обертання активів	1,569	1,738	1,658	0,169	X	-0,080	X
Тривалість одного обороту активів, днів	229	207	217	-22	-9,7	10	4,8
Коефіцієнт обертання оборотних активів	1,843	3,378	4,589	1,535	X	1,211	X
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	195	107	78	-89	-45,4	-28	-26,4
Коефіцієнт обертання запасів	2,397	3,457	4,708	1,060	X	1,251	X
Тривалість одного обороту запасів, днів	150	104	76	-46	-30,7	-28	-26,6
Коефіцієнт обертання коштів у розрахунках	7,971	147,956	182,141	139,985	X	34,185	X
Тривалість одного обороту коштів у розрахунках, днів	45	2	2	-43	-94,6	0	-18,8
Тривалість операційного циклу, днів	195	107	78	-89	-45,4	-28	-26,4

Здійснені в табл. 2.11 розрахунки свідчать про загалом позитивну динаміку показників оцінки ділової активності ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” за 2020 – 2022 рр. Позитивною ознакою є скорочення періоду обертання оборотних активів загалом, запасів та коштів у розрахунках, зокрема за останні три роки на 117, 74 та 43 дні відповідно. Ці зміни пояснюються, вже згаданим, різними темпами зміни обсягів середньорічної вартості активів та чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (рис. 2.9).

Рис. 2.9. Динаміка показників оборотності оборотних активів ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”, 2020 – 2022 рр.

При аналізі показники оборотності оборотних активів вивчаються за кілька періодів як у цілому, так і в розрізі окремих їх видів. За даними табл. 2.12 проведемо аналіз оборотності оборотних активів.

Отримані в табл. 2.12 дані підтверджують факт практично різних темпів зміни чистого доходу від реалізації власної продукції (товарів, робіт, послуг) і середньорічної вартості оборотних активів ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”.

Таблиця 2.12

Показники оцінки оборотності оборотних активів

ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”, 2020 – 2022 рр.

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+,-) 2021 р. від 2020 р.		Відхилення (+,-) 2022 р. від 2021 р.	
				абсо- лютне	віднос- не, %	абсо- лютне	віднос- не, %
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	49106	77973	112108	28867	58,8	34135	43,8
Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн	26646	23083	24430	-3564	-13,4	1347	5,8
Коефіцієнт обертання оборотних активів	1,843	3,378	4,589	1,535	X	1,211	X
Коефіцієнт завантаження оборотних активів	0,543	0,296	0,218	-0,247	X	-0,078	X
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	195	107	78	-89	-45,4	-28	-26,4

Так, використаний в даній таблиці ланцюговий спосіб аналізу зміни обсягів досліджуваних показників за останні роки свідчить, що за період 2020 – 2021 рр. чистий дохід збільшився на 28867 тис. грн, або на 58,8 % при одночасному зменшенні вартості оборотних активів на 3564 тис. грн (13,4 %). За наступний рік чистий дохід підприємства продовжував зростати, а обсяг такого приросту склав 34135 тис. грн, або 43,8 %, в той час коли обсяг оборотних активів теж збільшився, але лише на 1347 тис. грн.

Такі зміни обумовили взаємопов'язані тенденції зміни коефіцієнтів обертання та завантаження оборотних активів ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”. Так, за 2020 – 2021 рр. коефіцієнт обертання оборотних активів збільшився на 1,535, а за наступні два роки ще на 1,211 пункти. Тенденція зміни коефіцієнта завантаження за досліджуваний період була протилежною, що наочно доводить рис. 2.10.

Аналіз ефективності використання оборотних активів за допомогою СИСТЕМИ показників дозволяє визначити наявний стан речей – наскільки

ефективно спрацювала вже сформована структура оборотних засобів, а тому в будь-якому випадку коефіцієнтний аналіз повинен обов'язково доповнюватися аналізом складу, структури та джерел формування оборотних коштів.

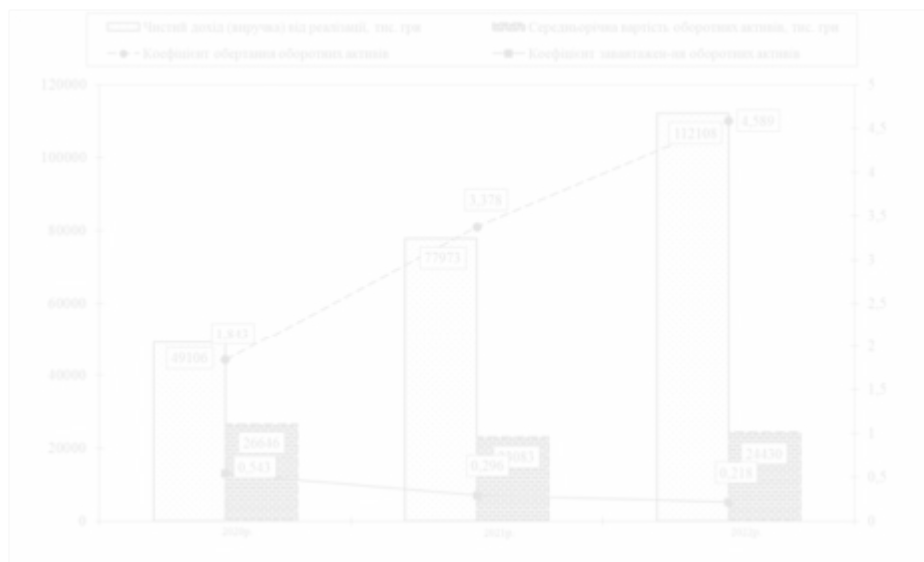

Рис. 2.9. Динаміка показників обертання та завантаження оборотних активів ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”, 2020 – 2022 рр.

Доцільним вважати проведення аналізу факторів впливу на ефективність використання оборотних коштів на підприємстві, які зазвичай поділяють на такі групи:

1) Фактори, що спричиняють негативний вплив – зниження обсягів виробництва та споживчого попиту, високі темпи інфляції, порушення договірної та платіжно-розрахункової дисципліни, високий рівень податків, зниження доступу до кредитів внаслідок високих банківських процентів тощо.

2) Внутрішні резерви підвищення ефективності використання оборотних засобів-раціональна організація виробничих запасів (ресурсозбереженість, оптимальне нормування, використання довгострокових господарських зв'язків), скорочення перебування оборотних засобів у незавершеному виробництві, ефективна організація обігу.

Крім вказаних показників стану та ефективності використання оборотних коштів, можна також застосувати показники ліквідності, які характеризують ступінь ризику вкладання оборотних коштів, а також є наслідком політики розміщення, умов організації виробництва та реалізації продукції.

В цілому говорити про ефективне використання оборотних засобів можна лише тоді, коли мова йде про одночасне зростання показників стану та ефективності використання оборотних засобів підприємства в динаміці і здатності підприємства за рахунок власних коштів розрахуватися за своїми зобов'язаннями, не допускаючи невинуватої дебіторської та кредиторської заборгованості.

Звичайно, це не означає, що підприємство повинне зосередитися на формуванні високоліквідних активів, оскільки це дозволить лише штучно збільшити його ліквідність. Навпаки, ретельно дослідивши можливі фактори впливу на ефективність використання оборотних засобів, воно має сформувати оптимальну структуру оборотних коштів, забезпечивши її раціональне використання що до випуску конкурентоздатної продукції та отримання прибутку.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСІВ ФОРМУВАННЯ ТА
ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ3.1. Шляхи підвищення ефективності використання оборотних
активів сільськогосподарських підприємств

В ринкових умовах господарювання конкурентна позиція, фінансова стабільність та прибутковість сільськогосподарських підприємств залежить від розвитку стратегічного та тактичного фінансового планування. Жодний фінансовий чи виробничий бізнес-план не матиме свого значення без науково обґрунтованих показників формування та використання оборотних засобів. На сьогоднішній день економічна наука має у своєму арсеналі ефективний та дієвий інструмент оптимізації оборотних засобів господарюючих суб'єктів, який має назву нормування.

Після реформування аграрного сектору більшість сільськогосподарських підприємств не проводить нормування, обґрунтовуючи це складністю встановлення та дотримання нормативів в умовах нестабільної економіки та невизначеності. Також перешкодою для широкого використання нормування є втрата зв'язку між кредитуванням та формуванням оборотних засобів підприємств.

Організація оборотних активів у ТОВ „Великобагачанський комбикормовий завод” включає визначення потреби в оборотних активах, їх складу структури, джерел формування та регулювання, управління використанням оборотних активів. Визначення потреби в оборотних коштах здійснюється шляхом їх нормування.

Нормування – це розрахунок мінімальної потреби в оборотних активах, необхідних для забезпечення безперебійної роботи підприємства. Нормування оборотних активів здійснюється у наступному порядку (рис. 3.1).

Визначення мінімальної потреби у власних оборотних активах означає

встановлення розміру грошових коштів, авансових у виробничі запаси, незавершене виробництво та запаси готової продукції.

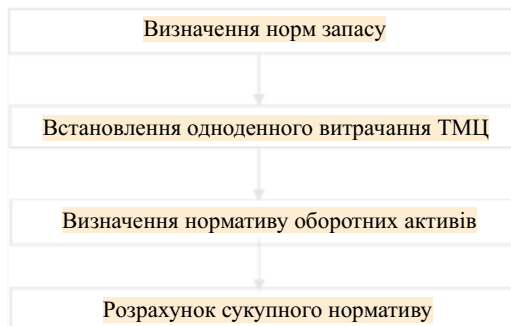

Рис. 3.1. Схема організації процесу нормування оборотних активів у ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”

На сьогодні існує три методи нормування оборотних активів: метод прямого розрахунку, аналітичний та коефіцієнтний методи. Застосування того чи іншого методу варіюється в залежності від роду діяльності конкретного підприємства та окремого елементу оборотного засобу, для якого встановлюються нормативи. Вибір того або іншого методу залежить від конкретних умов господарювання, специфіки відносин з партнером і контрагентами підприємства.

Головною перевагою методу прямого розрахунку є врахування всіх індивідуальних, організаційно-економічних, технологічних та фінансових особливостей діяльності суб'єкта господарювання. Поруч із цим, економічний та аналітичний методи дозволяють врахувати тенденції зміни обсягів виробництва та виявити надлишкові запаси. Не зважаючи на це, використання останніх двох методик суттєво занижує розмір нормативу через неврахування факторів виробничого характеру та примітивність розрахунків, переносячи недоліки нормування фактичного періоду на майбутні роки.

Аналітичний або дослідно-статистичний метод передбачає аналіз наявних товарно-матеріальних цінностей з подальшим коригуванням фактичних запасів і вилученням з них надлишкових і застарілих. Основним

недоліком цього методу є те, що він не відображає реального проходження виробничого процесу та кругообігу оборотних засобів, оскільки нормативи визначаються на основі фактичних даних минулого року. Це призводить до того, що визначені таким чином нормативи є доволі відносними. Він орієнтується на фактичну організацію виробництва, постачання та збуту й не сприяє їх покращенню. Отже, недоліки в організації та використанні оборотних засобів у минулому періоді не усуваються, а переносяться на наступний, не мобілізуються резерви прискорення оборотності та не враховуються прогресивні чинники, такі як поліпшення матеріально-технічного постачання, поліпшення технології та організації виробництва, а також умов реалізації продукції.

Коефіцієнтний метод полягає в уточненні чинних на початок розрахункового періоду нормативів оборотних засобів згідно зі змінами в цьому періоді показників виробництва, що впливають на величину цих засобів. За вказаним методом норматив оборотних засобів визначають як співвідношення між темпами зростання обсягів виробництва та величиною нормованих оборотних коштів у базовому році.

Окрім цих методів, використовується розрахунково-аналітичний метод, суть якого полягає у визначенні мінімальної потреби певного виду оборотних засобів на основі даних минулого року шляхом ділення фактичних мінімальних залишків на основний показник, який визначає його обсяг. Основними недоліками цього методу, на думку багатьох економістів, є те, що для визначення нормативів оборотних засобів використовують фактичні залишки минулого року, тобто розмір нормативу формується на основі вартості раніше створених виробничих запасів. Таким чином, по суті недоліки у формуванні виробничих запасів минулого року переносяться в плановий.

Найбільш трудомісткою і складною у ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” є розробка норм запасу. Нормами запасу в днях застосовується протягом кількох років, якщо суттєво не змінюються умови виробництва, постачання та збуту, розрахунків. Нині підприємствам надано право самостійно розраховувати нормативи оборотних коштів. Відповідно до

Постанови Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 19 квітня 1993 року №279 „Про нормативи запасів товарно-матеріальних цінностей державних підприємств і організацій та джерела їх покриття”. Міністерством економіки разом з Міністерством фінансів установлено Типовий порядок визначення норм запасів товарно-матеріальних цінностей.

В ТОВ „Великобагачанський комбикормовий завод” виробничі запаси нормуються для забезпечення безперервного процесу виробництва і реалізації продукції. У складі виробничих запасів найбільшу питому вагу мають сировина, матеріали й покупні напівфабрикати. Одноденне витрачання сировини, матеріалів і покупних напівфабрикатів визначається за кошторисом витрат на виробництво IV кварталу планового року без відрахування поворотних відходів. Розмір одноденних витрат за номенклатурою сировини, що споживається, матеріалів і покупних напівфабрикатів розраховується діленням суми їх витрат у IV кварталі планового року на 90.

Норма оборотних коштів стовно сировини, матеріалів і покупних напівфабрикатів включає такі елементи: транспортний запас; час для прийняття; розвантаження, сортування, складування матеріалів, технологічний запас; поточний (складський) запас; гарантійний (страховий) запас.

Розрахуємо норматив оборотних коштів ТОВ „Великобагачанський комбикормовий завод” авансових в сировину та матеріали (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Розрахунок нормативу оборотних коштів, авансових в сировину та матеріали ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”

Назва матеріалу	Приймання, розвантаження, дні	Підготовка до виробничого процесу, дні	Час знаходження в дорозі, дні	Поточний складський запас, дні	Страховий запас, дні	Разом норма запасу, дні	матеріалів тис. грн. Одноденне витрачання	Норматив тис. грн..
Соняшник	1	1	1	60	10	73	90,0	6570,0
Паливо	1	1	1	1	-	4	0,25	1,0
Запчастини	1	1	-	-	-	2	0,27	0,54
Разом	3	3	2	61	10	x	x	6571,54

Транспортний запас визначається як різниця між часом перебування в дорозі від постачальника до споживача та часом поштового пробігу розрахункових документів, їх оформлення вантажовідправником і обробки банками за місцем знаходження постачальника і споживача.

За наявності кількох постачальників транспортний запас щодо конкретних видів матеріальних цінностей розраховується як середньозважена величина. Якщо сировина і матеріали надходять до споживача раніше за прибуття розрахункових документів (або ці процеси збігаються в часі), транспортний запас не встановлюється.

Підготовчий запас – це час для прийняття, розвантаження, сортування, складування матеріалів.

Технологічний запас включає час підготовки операції, якщо вони не є складовою частиною виробничого циклу. Норма технологічного запасу визначається конкретними умовами роботи кожного підприємства і тривалістю підготовчих операцій.

Поточний запас – норма оборотних коштів у частині поточного запасу

залежить від частоти та рівномірності поставок матеріалів, рівномірності їх споживання у виробництві. Що частіше вони надходять на адресу споживача, то менш буде поточний запас. У норму оборотних коштів, як правило, включається середній поточний запас у розмірі 50 % тривалості інтервалу між поставками. Інтервал поставок визначається на підставі договорів із постачальниками або виходячи з фактичних даних про надходження за попередній період.

У разі, коли за розробки норм оборотних активів у частині поточного запасу щодо окремих видів матеріалів відсутні планово-календарні строки поставок, середній інтервал між поставками визначається на підставі даних про фактичне надходження матеріалів. Для цього кількість днів у році (360) слід розділити на загальну кількість поставок даного виду матеріалів за звітний рік. У розрахунках середнього інтервалу не враховують дрібні партії та надмірну великі надходження.

Поставки від кількох постачальників можуть суттєво різнитися за обсягом і величиною інтервалів між окремими партіями, що залежить від різних причин – особливостей транспортування періодичності випуску тих чи тих матеріальних цінностей постачальниками, умов конкретних договорів на постачання тощо. У такому разі середній інтервал між поставками розраховується як середньозважена величина. Для її визначення обсяг кожної поставки сировини і матеріалів множать на інтервал у днях до наступної поставки і суму одержаних добутоків ділять на загальний обсяг поставки, узятий для розрахунків середньозваженого інтервалу.

Розрахунок інтервалу між поставками методом середньозваженої величини у ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” проаналізуємо за допомогою табл. 3.2.

Таблиця 3.2

**Розрахунок середньозваженого інтервалу поставки у
ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”**

Дата надходження матеріалів від постачальника	Обсяг поставки	Інтервал у днях до наступної поставки	Похідні числа (гр.2*гр.3)	Пояснення причин виключення поставок із розрахунків
1	2	3	4	5
08.01	280	3	840	
16.01	310	6	1860	
22.01	250	3	750	
25.01	270	4	1080	
29.01	200	1	200	
30.01	180	3	540	
2.02	270	4	1080	
6.02	290	6	1740	
12.02	300	2	600	
14.02	340	3	1020	
17.02	260	2	520	
19.02	170	1	170	
20.02	170	11	1870	
3.03	260	2	520	
5.03	200	3	600	
8.03	290	3	870	
11.03	280	2	560	
13.03	300	1	300	
14.03	250	3	750	
17.03	220	26	5720	
10.04	240	4	960	

Продовж. табл. 3.2

1	2	3	4	5
14.04	290	4	1160	
18.04	310	4	1240	
22.04	270	1	270	
23.04	240	3	720	
26.04	290	1	290	
27.04	260	10	2600	
7.05	250	3	750	
10.05	290	2	580	
12.05	270	3	810	
15.05	210	2	420	
17.05	180	2	360	
19.05	240	4	960	
23.05	260	23	5980	
16.06	240	2	480	
18.06	210	3	630	
21.06	230	3	690	
24.06	270	2	540	
26.06	280	2	560	
28.06	200	2	400	
30.06	170	3	510	
4.07	120	7	840	Одноразова дрібна поставка

11.07	230	4	920	
15.07	170	4	680	
19.07	180	11	1980	
1.09-30.09	9150	14	128100	
1.10-30.10	9150	5	45750	Випадкове надміру велике надходження
5.011	300	4	1200	
9.11	260	4	1040	
13.11	250	4	1000	
17.11	280	2	560	
19.11	290	3	870	
22.11	290	3	870	
25.11	280	2	560	
27.11	320	7	2240	
30.11	220	1	220	
2.12	270	3	810	
5.12	280	2	560	
7.12	240	1	240	
8.12	260	4	1040	
12.12	280	3	840	
15.12	260	1	260	
16.12	250	3	750	
19.12	260	19	4940	
Усього	33880		238770	

У розрахунок береться $33880 - 9270 = 24610$. Середньозважений інтервал дорівнює 10 днів ($238770 : 24610$). Норма оборотних коштів на поточний запас визначається як 50 % від середньозваженого інтервалу, тобто становить 5 днів.

Гарантійний (страховий) запас створюється з метою запобігання наслідкам можливих перебоїв у постачанні; порушення умов постачання або затримка вантажу в дорозі; зміна постачальником строків відвантаження в межах, що допускаються особливими умовами постачання чи договором.

Норма оборотних активів на страховий запас встановлюється, як правило, в межах 50 % поточного запасу. Для матеріалів, що надходять зі складів постачальників і збутових організацій з доставкою автотранспортом, страхового запасу здебільшого не передбачається.

До виробничих запасів входять також допоміжні матеріали, паливо, тара, запасні частини, й малоцінні швидкозношувані предмети, які беруть участь у створенні нової вартості і теж потребують визначення оптимальної потреби в них.

Норматив оборотних коштів щодо допоміжних матеріалів розраховується множенням норм на величину одноденного їх витрачання за кошторисом витрат на виробництво.

Норми за видами і групами допоміжних матеріалів розраховується у такому самому порядку, як і для основних матеріалів

Норматив оборотних коштів на паливо встановлюється для всіх видів палива (крім газу), що використовується як для технологічних цілей, так і для господарських потреб виробництва. Величина нормативу оборотних коштів на цю статтю визначається за методом, аналогічним методу розрахунку нормативу оборотних коштів на основні матеріали.

Розраховуючи одноденне витрачання за статтею „Паливо”, із кошторису витрат на виробництво необхідно виключити вартість газового палива у непромислових господарствах, якщо ці витрати не були враховані в кошторисі витрат на основне виробництво. Розрахунок нормативу оборотних активів на паливо наведено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

**Розрахунок нормативу оборотних активів на паливо у
ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”**

Показники, що використовуються при розрахунку нормативу	Сума
1. Одноденне витрачання палива, тис. грн	0,25
2. Норма поточного запасу, дні	1
3. Норма страхового запасу, дні	-
4. Норматив оборотних активів на паливо, тис. грн	0,25

Норматив на запасні частини для ремонтів машин, устаткування і транспортних засобів визначається з урахуванням їхньої вартості за початковою оцінкою і норми оборотних коштів.

У ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” розраховану норму оборотних коштів беруть за ос-нову розрахунку нормативу оборотних коштів на запасні частини на плановий рік. Ця норма може користуватися з урахуванням продовження строків міжремонтних періодів у запланованому році. Норматив оборотних коштів на запасні частини в плановому році

визначається множенням середньорічної вартості виробничого, силового обладнання і транспортних засобів, передбачених планом, на скориговану норму оборотних коштів на запасні частини. Розрахунок нормативу оборотних активів на запчастини наведено в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

**Розрахунок нормативу оборотних активів на запчастини у
ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”**

Показники, що використовуються при розрахунку нормативу	Сума
1. Строки поставок запчастин, дні	1
2. Час використання запчастин для ремонту, дні	1
3. Одноденний оборот запчастин, тис. грн	0,27
4. Норма запасу, дні	2
5. Норматив на запчастини, тис. грн	0,54

Норматив для малоцінних та швидкозношуваних предметів залежить від складу цієї статті. Малоцінні та швидкозношувані предмети служать, як правило, менше одного року і, беручи участь у процесі виробництва, не є предметами праці. Свою вартість на вартість готової продукції вони переносять неповністю, а частинами.

У ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” норматив оборотних коштів для малоцінних та швидкозношуваних предметів визначається окремо для кожної групи незалежно від характеру їх використання у виробництві: малоцінний і швидкозношуваний інвентар; спеціальний одяг і спеціальне взуття; спеціальний інструмент і спеціальні пристосування; змінне обладнання; виробнича тара.

Потреба в оборотних коштах для кожної групи розраховується для створення запасів на складі та в експлуатації. У зв'язку з тим, що вартість малоцінних і швидкозношуваних предметів, які знаходяться в експлуатації, відображається в обліку за мінусом зносу, то, визначаючи норматив, беруть у рахунок 50% їхньої повної вартості. Решта вартості списується на собівартість продукції під час передачі зі складу в експлуатацію. Для визначення нормативу оборотних коштів на складі малоцінні та швидкозношувані предмети

враховуються за їхньою повною вартістю.

До готової продукції у ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” відносять вироби, завершені виробництвом, прийняті технічним контролем підприємства і задані на склад або прийняті замовником, відповідно до затвердженого порядку приймання продукції. Обсяги готової продукції на складі ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” мають бути ОПТИМАЛЬНИМИ щодо тривалості виробничого циклу, умов реалізації і порядку її оплати.

Норма запасу готової оборотних коштів для готової продукції обчислюється в днях і включає такі елементи: час на комплектування виробів для поставки, упаковку продукції, час на оформлення і здачу платіжних документів у банк.

Норматив оборотних коштів для готової продукції визначається як добуток норми оборотних коштів у днях і одноденного випуску продукції в плановому році за виробничою собівартістю.

Розрахунок нормативу оборотних активів на готову продукцію у ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” наведено в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

**Розрахунок нормативу оборотних активів на готову продукцію у
ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”**

Показники, що використовуються при розрахунку нормативу	Сума
1. Час комплектування продукції до розмірів партії, дні	3
2. Час зберігання продукції на складі, дні	10
3. Час транспортування продукції, дні	-
4. Час на підготовку продукції до відвантаження, включаючи сортування і пакування, дні	1
5. Строки виписки рахунків та час зарахування сум на рахунок підприємства, дні	10
6. Випуск товарної продукції за виробничою собівартістю, тис. грн.	1833,5
7. Норматив оборотних активів на готову продукцію на складі, тис. грн.	285,2
8. Норматив оборотних активів по відвантаженій готовій продукції тис. грн.	203,7

Сукупний норматив оборотних коштів підприємства на плановий рік визначається підсумовуванням нормативів за кожною статтею нормованих

оборотних коштів.

Отже, провівши розрахунок сукупного нормативу оборотних активів в цілому по ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”, який становить 20240 тис. грн., ми визначили загальну потребу господарюючого суб’єкта в оборотних активах, що є на 4190 тис. грн меншою ніж фактично наявний середньорічний залишок оборотних активів на підприємстві. В підсумок зазначимо, що мінімально допустимий обсяг оборотних активів на підприємстві, визначена вище, що забезпечується нормуванням, сприяє зміцненню платіжно-розрахункової дисципліни, створює економічні передумови безперервного виробництва і реалізації продукції, стійкого фінансового стану.

3.2. Фінансовий механізм управління формуванням та використанням оборотних активів аграрних товаровиробників

Одним з основних факторів будь-якого бізнесу є організація ефективного управління його оборотними активами.

Напрями підвищення ефективності використання оборотних активів у ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” можна виділити в три підгрупи, що представляють:

- 1) передвиробничу стадію;
- 2) виробничу стадію (незавершене виробництво);
- 3) реалізаційну стадію.

Саме за такими стадіями більшість авторів виділяють шляхи удосконалення управління оборотними активами.

Передвиробнича стадія. Величина виробничих запасів і відносний розмір обігових коштів на їх утворення можуть бути зменшені шляхом удосконалення матеріально-технічного забезпечення:

- прискорення і здешевлення перевезень;
- поліпшення організації складського господарства на основі його механізації й автоматизації;
- застосування більш точного нормування витрат матеріалів;
- скорочення невиробничих затрат матеріалів;
- повторного використання відходів виробництва;
- заміна дорогих матеріалів більш дешевими;
- заміна використаних запасних частин, тари, інструментів тощо.

Необхідно також звернути увагу на забезпечення необхідного контролю за оборотними активами на даному етапі. За ефективної системи контролю можна отримати зниження втрат пов'язаних з незадовільною системою контролю за кількістю і якістю оборотних активів, що надходять у ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”, а також попередити псування та безконтрольне використання активів.

Наступна стадія виробнича. Незавершене виробництво і сума вкладених у нього коштів при існуючому обсязі виробництва залежать від тривалості виробничого циклу. В свою чергу тривалість виробничого циклу може бути скорочена внаслідок:

- 1) упровадження потокових (зокрема, конвеєрних) методів обробки;
- 2) зменшення тривалості між операційних періодів за рахунок ретельної підготовки виробництва, останнє передбачає зменшення перебоїв і забезпечення ритмічної роботи підприємства;
- 3) застосування автоматичного устаткування, верстатів із числовим програмним управлінням, гнучких виробничих систем;
- 4) підвищення змінності виробництва.

Скорочення перебування готової продукції на складі залежить від багатьох факторів. Одні з них безпосередньо пов'язані з роботою підприємства, інші – з організацією збуту продукції.

До факторів, що безпосередньо пов'язані з роботою підприємства належать якість і номенклатура продукції, обґрунтоване планування асортименту,

партій продукції та періодів їх випуску.

До факторів, що пов'язані зі збутом продукції належить організація збуту продукції, вибір системи розрахунків, термінів доставки продукції до споживачів.

Висока якість продукції, точне дотримання планового асортименту, ритмічність роботи підприємства значно скорочують час реалізації продукції.

Прискорюють реалізацію продукції постійний зв'язок із замовниками, своєчасне повідомлення їх про відвантаження продукції, швидка обробка необхідних документів, своєчасне забезпечення транспортними засобами. Скорочення проміжних ланок в апараті збуту, чітка робота транспорту також сприяють скороченню тривалості оборотних циклів.

Важливим напрямом удосконалення використання оборотних активів у ТОВ „Великобагачанський комбикормовий завод” є також раціональне використання матеріальних ресурсів, зниження матеріаломісткості продукції.

Для цього є різні шляхи, головні з яких:

- економічно обґрунтований вибір сировини;
- підвищення коефіцієнта використання матеріалів;
- комплексне використання сировини і відходів виробництва;
- підвищення якості сировини, матеріалів і готової продукції;
- удосконалення конструкцій виробів;
- удосконалення виробничих процесів;
- впровадження нової прогресивної технології;
- застосування соціально-економічних стимулів.

Пошук шляхів удосконалення управління оборотними активами за стадіями кругообігу оборотних активів є оперативним та найефективнішим.

Управління оборотними активами у першу чергу, має передбачати визначення оптимальної величини, розробку варіантів фінансування та забезпечення ефективності їх використання. Оптимальна величина оборотних активів повинна з однієї сторони забезпечувати безперебійне, ефективне

функціонування підприємства, з іншої – мінімізувати наявність недіючих поточних оборотних активів.

Необхідний обсяг оборотних активів слід розглядати з двох позицій: ліквідності та доходності. При низькому рівні оборотних активів можлива втрата ліквідності і як наслідок можливі перебої в роботі та втрата доходів. При зростанні величини оборотних активів ризик втрати ліквідності знижується.

При деякому оптимальному рівні оборотних активів прибуток стає максимальним. Подальше зростання оборотних активів, приводить до того, що підприємство матиме в своєму розпорядженні вільні активи, утримання яких, призводить до витрат і зниження прибутку.

Таким чином, стратегія і тактика управління оборотними активами полягає в пошуку компромісу між ризиком втрати ліквідності та ефективності роботи підприємства.

Метою управління дебіторською заборгованістю є визначення оптимального її розміру і забезпечення своєчасної інкасації боргу. Якщо не контролювати дебіторську заборгованість, то сума цієї заборгованості може перевищити допустимий рівень, що призведе до зниження потоку готівки і сумнівні борги значно знизять прибуток від продажу. При цьому ефективне управління дебіторською заборгованістю пов'язане з виконанням певного кола завдань, а саме:

- аналіз дебіторської заборгованості;
- визначення форм реалізації продукції;
- визначення суми грошових коштів, яка буде відволікатись в дебіторську заборгованість в минулому періоді;
- формування умов відвантаження готової продукції покупцям;
- оцінювання кредитоспроможності покупців;
- розроблення порядку проведення інкасації дебіторської заборгованості;
- використання на підприємстві сучасних форм рефінансування дебіторської заборгованості;

– здійснення ефективного контролю за рухом і своєчасною інкасацією дебіторської заборгованості.

Здійснювати управління дебіторською заборгованістю повинно одночасно враховувати два підходи:

– порівняння додаткового прибутку, пов'язаного з тією чи іншою схемою спонтанного фінансування, з витратами та втратами, що виникають при зміні політики реалізації продукції;

– порівняння та оптимізація величини та строків дебіторської та кредиторської заборгованостей. Дані порівняння проводяться за рівнем кредитоспроможності, часом відстрочки платежу, стратегії знижок, доходам та витратам за інкасацією.

На рівень дебіторської заборгованості впливають: економічні умови, якість та ціна продукції, кредитна політика.

Кредитна політика здатна суттєво впливати на обсяг продажу компанії. Продаж в кредит представляє собою один з факторів, що визначає рівень попиту на продукцію, яку реалізує підприємство.

Наявність на підприємстві, хоча й незначних обсягів простроченої дебіторської заборгованості, потребує вжиття ряду заходів для недопущення погіршення фінансового становища підприємства в цілому. З цією метою, насамперед потрібно:

– обумовлювати завчасно строки та форми попереднього та наступного нагадування покупцям щодо дати проведення остаточного розрахунку;

– проводити оцінку кредитоспроможності покупців для підвищення ефективності кредитної політики підприємства;

– вивчити можливості та умови пролонгації боргу по наданому кредиту;

– виявити можливості використання факторингових операцій;

– створювати резерв сумнівних боргів;

– вивчити можливості використання нових, більш ефективних форм розрахунків з метою прискорення обороту коштів;

– передбачити умови порушення справи про банкрутство фінансово-неспроможних покупців тощо.

Управління грошовими коштами або залишком грошових коштів, що постійно перебувають у розпорядженні підприємства, є важливою невід’ємною частиною управління оборотними активами.

Неодмінним елементом політики управління грошовими коштами є їх ефективний збір (стягнення), платежі та короткострокове інвестування. Відповідальність за систему управління грошовими коштами, як правило, має покладатися на обліково-фінансові відділи підприємства.

При цьому важливу роль відіграє складання касового плану, який визначає яку кількість грошових коштів може бути в наявності, коли вони надійдуть в наше розпорядження та на який строк. Крім того, підприємству необхідно систематично одержувати інформацію про рух грошових коштів та мати певну систему контролю.

Оперативний обмін інформацією сприяє збільшенню прибутку підприємства за рахунок якісного управління збором грошових коштів, платежами, касовими залишками та інвестиціями в ліквідні цінні папери.

В більшості випадків господарюючим суб’єктам вигідно прискорювати збір грошових коштів та затримувати строки платежів. Підприємство прагне прискорити одержання грошових коштів за рахунками дебіторів з метою якомога скорішого їх вкладення в оборот. Воно прагне відтягти розрахунки з кредиторами, наскільки дозволяє політика підтримки кредитної довіри постачальників, з метою одержати максимальну користь з тих грошових коштів, які на даний момент є в наявності.

Існує декілька способів прискорення процесу збору грошових коштів, які можна використовувати окремо або в сукупності:

- прискорення підготовки та пересилки рахунка-фактури;
- прискорення пересилки платіжних документів від клієнтів до підприємства;

– скорочення часу, впродовж якого одержані платежі залишаються неінкасованими фондами).

Досвід зарубіжних господарюючих суб'єктів в сфері стягнення грошових КОШТІВ та інших платежів включає ряд методів, в тому числі:

- комп'ютеризоване виставлення рахунків;
- згоджене дебетування – перерахунок грошових сум у вказаний термін з банківського рахунку платника на банківський рахунок одержувача, перерахунок ініціюється одержувачем за наявності попередньо виданого дозволу зі сторони платника;
- орендовані поштові скриньки – поштова скринька на пошті, що обслуговується банком клієнта, в який на ім'я даного клієнта надходять перекази грошових коштів.

Мета управління грошовими коштами підприємства – визначення оптимального залишку грошових коштів, який необхідний для розрахунку за своїми невідкладними фінансовими зобов'язаннями, а також визначення інвестиційних можливостей підприємства здійснювати короткострокові фінансові вкладення.

Об'єктами управління є грошові кошти в касі, на поточних рахунках, у дорозі та їх еквіваленти. Основними завданнями при цьому виступають:

- визначення оптимального залишку грошових коштів для забезпечення безперервності діяльності підприємства;
- створення резервного залишку грошових коштів на випадок можливого розширення обсягів діяльності;
- своєчасна трансформація тимчасово вільних грошових коштів у високоліквідні фінансові інвестиції та їх зворотна конвертація для поповнення залишку грошових коштів;
- своєчасне забезпечення поточних платежів, пов'язаних з виробничо-комерційною діяльністю;

– формування інвестиційного залишку грошових коштів з метою здійснення ефективних короткострокових фінансових вкладень в окремі сегменти ринку грошей;

– формування компенсаційного залишку грошових коштів на поточному рахунку підприємства з метою своєчасного обслуговування невідкладних потреб підприємства;

– забезпечення прискорення оборотності грошових коштів зменшенням операційного та фінансового циклів, скороченням розрахунків готівкою, своєчасної інкасації виручки від реалізації продукції.

На першому етапі управління грошовими коштами аналізується сутність участі грошових коштів в оборотних активах підприємства в динаміці. Для цього розраховуються такі показники: коефіцієнт участі грошових коштів в оборотних активах; середній період обороту грошових коштів; кількість оборотів грошових коштів.

На другому етапі управління грошовими потоками підприємств визначається оптимальний розмір залишку грошових коштів на основі прогнозу руху грошових коштів.

Оптимальний рівень грошових коштів повинен дорівнювати:

- сумі оборудок при ефективному управлінні грошовими коштами;
- сумі, необхідній для підтримання мінімального залишку, згідно з вимогами банків, в яких підприємство має рахунки.

Загалом процес прогнозування руху грошових коштів полягає в тому, що визначається сума грошових коштів на початок функціонування підприємства, а також період організації процесу виробництва і реалізації продукції. Розрахунок руху грошових коштів дає змогу визначити можливість недостатності грошових коштів і своєчасно прийняти оперативне рішення щодо забезпечення підприємства грошовими коштами.

У процесі господарської діяльності підприємству потрібно підтримувати залишок грошових коштів на мінімальному рівні і збільшувати розмір поточних фінансових інвестицій. Але водночас збільшується ймовірність

виникнення потреби в короткострокових банківських кредитах для здійснення непередбачених платежів. До того ж потрібно враховувати, що відсоткова ставка за користування банківським кредитом може бути вищою, ніж той процент, який можна отримати за цінними паперами або депозитними рахунками. Якщо короткострокові кредити набагато дорожчі порівняно з очікуваною дохідністю цінних паперів, депозитів, підприємство має бути впевненим, що потреба у додаткових грошових коштах не виникне. У зв'язку з вищезазначеними умовами визначається оптимальний розмір залишку грошових коштів виходячи з показників, які характеризують результати діяльності конкретного підприємства.

Таким чином саме такий обсяг залишків грошових коштів для підприємства є оптимальним і сприятиме своєчасному фінансуванню всього комплексу невідкладних витрат.

Загалом, на нашу думку ефективність фінансового управління як дебіторською заборгованістю і грошовими потоками так і іншими складовими оборотних активів підприємства залежить від одночасного втілення ряду заходів, основними з яких є наступні:

1. Вибір оптимального рівня і раціональної структури оборотних активів з урахуванням специфіки діяльності кожного підприємства. При цьому найбільш загальними умовами забезпечення раціональної структури оборотних активів для всіх підприємств незалежно від організаційно-правових форм господарювання та форм власності є такі. По-перше, вартість оборотних активів (без урахування грошових коштів) має бути більшою або дорівнювати сумі кредиторської заборгованості за товарними операціями. По-друге, сума дебіторської заборгованості на визначену дату за балансом повинна бути меншою або дорівнювати загальній сумі кредиторської заборгованості на відповідну дату.

2. Вибір оптимального рівня джерел формування оборотних активів, ураховуючи при цьому ефективність використання оборотного капіталу та

ризик, який впливає на фінансову стійкість і платоспроможність підприємства.

3. Наявність чистого оборотного капіталу, який дає змогу забезпечити рівень ліквідності балансу підприємства (абсолютної, поточної, загальної). Визначені коефіцієнти повинні перевищувати оптимальні значення або дорівнювати їм. Слід зазначити, що в практиці господарювання мінімальна величина чистого оборотного капіталу має бути не нижче 10 % загального обсягу оборотних активів. Інакше підприємство може втратити платоспроможність. У разі від'ємного значення чистого оборотного капіталу підприємство змушене залучати кредити комерційного банку.

4. Забезпеченість підприємства оптимальним розміром грошових коштів, який залежить від обсягу виробництва та швидкості оборотності оборотних активів, у тому числі і грошових коштів. Ефективне управління оптимальним розміром грошових коштів досягається прискоренням надходження грошових коштів на поточний рахунок підприємства, скороченням періоду для здійснення розрахунків за відвантаженою продукцією, підвищенням ефективності від вкладених грошових коштів.

Завдання підвищення ефективності використання грошових коштів може бути досягнуте через інвестування у високоліквідні фінансові інструменти або зберігання тимчасово вільних грошових коштів на депозитних рахунках комерційних банків. Підвищується ефективність використання грошових коштів за рахунок мінімізації сукупних витрат на їх утримання і зворотної конвертації короткострокових вкладень у готівкові засоби платежу.

5. Вибір оптимального операційного і фінансового циклів через скорочення виробничого процесу, прискорення оборотності дебіторської заборгованості та уповільнення оборотності кредиторської заборгованості.

6. Оптимізація параметрів розрахункових операцій на основі вимог та потреб моделі управління дебіторською заборгованістю, а також строку іммобілізації фінансових ресурсів у сферу обігу, мінімізація тривалості

обороту оборотного капіталу, здійснення розрахунків з постійними покупцями шляхом періодичних платежів, тобто періодичних грошових переказів.

Наслідком впровадження ефективної політики управління оборотними активами мають стати:

- забезпечення безперебійної роботи підприємства;
- зниження обсягів вільних поточних активів, і, як наслідок, зниження

витрат на їх фінансування;

- прискорення обороту оборотних активів;
- максимізація прибутку підприємства при збереженні ліквідності.

Завданнями, вирішення яких сприятиме фінансовому оздоровленню підприємств є:

- розроблення методів управління запасами та грошовими коштами з урахуванням сучасних економічних умов;
- вдосконалення роботи з клієнтами зі стягнення дебіторської заборгованості з урахуванням світового досвіду;
- здійснення обґрунтованих розрахунків щодо доцільності та обсягів ЗНИЖОК за передоплату; ретельне планування можливості використання кредиторської заборгованості як джерела фінансування поточної діяльності.

Звичайно підприємство має ряд позитивних напрацювань в даній сфері, і політика управління оборотними активами на підприємстві є відносно вдалою на даний момент, однак керівництву слід продовжувати розвивати встановлені ПОЗИТИВНІ тенденції, з метою подальшого підвищення ефективності ВИКОРИСТАННЯ власних оборотних активів. Наслідком таких кроків передусім стане покращення результатів фінансово-господарської діяльності та зростання інвестиційної привабливості підприємства.

Внаслідок впровадження ефективної політики управління оборотними активами у ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” можна досягти забезпечення безперебійної роботи підприємства, зниження обсягів вільних поточних активів, і, як наслідок, зниження витрат на їх фінансування,

прискорення обороту оборотних активів, а також максимізувати прибуток підприємства при збереженні ліквідності.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного у кваліфікаційній роботі дослідження отримано ряд результатів практичного і теоретичного характеру, зміст яких полягає в наступному:

1. Діяльність суб'єктів господарювання щодо створення та реалізації продукції здійснюється в процесі поєднання основних виробничих фондів, оборотних фондів і самої праці. Безперервність процесу виробничої та комерційної діяльності потребує постійного інвестування коштів у ці елементи для здійснення розширеного їхнього відтворення. При цьому одна їхня частина в речовій формі входить у створений продукт і набирає товарної форми, в якій її буде використано споживачем. Інша частина також повністю споживається в процесі виробництва, але, втрачаючи свою споживну вартість, у речовій формі в продукт праці не входить (паливо).

2. Оборотні активи (оборотний капітал) аграрних підприємств АПК загалом, і ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” зокрема, – це сукупність коштів, авансованих в оборотні виробничі фонди і фонди обігу для забезпечення безперервності процесу виробництва та реалізації продукції.

3. Аналітичні дослідження підтверджують факт зростання загальної величини капіталу ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” за період 2020 – 2021 років на 24985 тис. грн, або на 77,2 %. Таке зростання обсягів пасивів підприємства забезпечило виключно зростання його зобов'язань, які збільшились більше ніж в шість раз, що в абсолютному виразі становило 29215 тис. грн. при цьому власний капітал підприємства зменшився за аналогічний період на 4230 тис. грн, або 15,9 %. За період наступних 2021 – 2022 рр. зобов'язання ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” продовжували збільшуватись, а обсяг такого збільшення становив 12465 тис. грн, (35,7 %), тоді коли власний капітал підприємства теж збільшився – на 8076 тис. грн, або на 36,0 %.

4. Виконані дослідження свідчать про суттєве зменшення рівня фінансової стійкості ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” за показниками структури джерел формування капіталу. Так, фактичне значення коефіцієнта автономії вказує на те, що на кінець 2022 року питома вага власного капіталу у валюті балансу становить 39,2 %, що на 43,2 пункти нижче порівняно з 2020 роком. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу відповідно збільшився з 0,176 до 0,608 і свідчить про стрімке зростання рівня залежності від кредиторів.

5. Аналіз майнового стану підприємства свідчать про досить значні зміни майнового потенціалу підприємства. Так за період 2020 – 2021 років загальна вартість майна ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” збільшилась на 24985 тис. грн, або на 77,2 %. Дане зростання забезпечив, виключно, приріст вартості необоротних активів – на 31932 тис. грн, або в 6,5 раз, в той час як оборотні активи підприємства за аналогічний період зменшились в своєму абсолютному розмірі на 6947 тис. грн (26,2 %). За наступні два роки величина майна ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” продовжувала збільшуватись, а величина такого приросту становила – 20541 тис. грн, або 35,8 %. При цьому, практично рівний вплив на загальну зміну в абсолютному розмірі знову мали, як оборотні активи, так і необоротні активи.

6. Результати досліджень дають підстави говорити про різні підходи до поділу оборотних активів підприємства. Так характеризуючи оборотні активи ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” поділялися за формою слід вказати на домінування оборотних у матеріальній формі і незначній долі оборотних активів у грошовій та розрахунковій формах. Крім форми, оборотні активи також прийнято ділити за сферою розміщення. Так у відповідності до даного критерію у ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” за період 2020 – 2022 рр. частка оборотних активів, що розміщені у сфері обігу загалом залишається стабільно домінуючою – більше 90 %.

7. Обсяг сформованих за рахунок власних та залучених джерел оборотних активів ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” за

досліджуваний період 2020 – 2022 рр. зріс на 2694 тис. грн, або на 10,1 %. Дане збільшення оборотних активів обумовлене в першу чергу зростанням обсягів готової продукції, величина якої за три досліджуваних роки зросла на 3721 тис. грн, або майже на третину (33,7 %).

8. Ефективність використання оборотних активів в ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” має важливе значення, так, як **здійснює** значний вплив на загальну ефективність всієї сукупності засобів, залучених підприємством. Відповідний аналіз свідчить про загалом позитивну динаміку показників оцінки ділової активності ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод” за 2020 – 2022 рр. Позитивною ознакою є скорочення періоду обертання оборотних активів загалом, запасів та коштів у розрахунках, зокрема за останні три роки на 117, 74 та 43 дні відповідно.

9. Аналіз показників оборотності оборотних активів свідчить, що за період 2020 – 2021 рр. чистий дохід збільшився на 28867 тис. грн, або на 58,8 % при одночасному зменшенні вартості оборотних активів на 3564 тис. грн (13,4 %). За наступний рік чистий дохід підприємства продовжував зростати, а обсяг такого приросту склав 34135 тис. грн, або 43,8 %, в той час коли обсяг оборотних активів теж збільшився, але лише на 1347 тис. грн. Такі зміни обумовили взаємопов'язані тенденції зміни коефіцієнтів обертання та завантаження оборотних активів ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”. Так, за 2020 – 2021 рр. коефіцієнт обертання оборотних активів збільшився на 1,535, а за наступні два роки ще на 1,211 пункти. Тенденція зміни коефіцієнта завантаження за досліджуваний період була протилежною.

10. Необхідність нормування оборотних активів, як в ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”, так і в інших підприємствах для обумовлюється необхідністю забезпечення безперервного процесу виробництва і реалізації продукції. Для визначення нормативів по окремих видах оборотних активів є необхідність врахування двох складових, а саме одноденного споживання та норми оборотних активів. Сукупний норматив оборотних активів по підприємству на плановий рік визначається

підсумовуванням нормативів за кожною статтею нормованих оборотних активів. Провівши розрахунок сукупного нормативу оборотних активів в цілому по підприємству ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”, який становить 20240 тис. грн., ми визначили загальну потребу господарюючого суб’єкта в оборотних активах, що є на 4190 грн. меншою ніж фактично наявний середньорічний залишок оборотних активів на підприємстві.

11. Управління оборотними активами у ТОВ „Великобагачанський комбікормовий завод”, передбачає визначення оптимальної величини, розробку варіантів фінансування та забезпечення ефективності їх використання. Оптимальна величина оборотних активів повинна з однієї сторони забезпечувати безперебійне, ефективне функціонування підприємства, з іншої – мінімізувати наявність недіючих поточних оборотних активів. Організаційно впорядкована схема управління оборотними активами на підприємстві, що передбачає ряд взаємопов’язаних етапів створює можливості для підтримки оборотних активів на оптимальному рівні за якого прибуток стає максимальним. Подальше зростання оборотних активів, приводить до того, що підприємство матиме в своєму розпорядженні вільні активи, утримання яких, призводить до витрат і зниження прибутку. Таким чином, стратегія і тактика управління оборотними активами полягає в пошуку компромісу між ризиком втрати ліквідності та ефективності роботи підприємства.

12. За результатами проведених в кваліфікаційній роботі досліджень запропоновано: 1) покращити окремі результати фінансово-господарської діяльності підприємства, шляхом використання залучених на пільгових умовах кредитних ресурсів; 2) поліпшити методику нормування оборотних коштів, використовуючи одночасно альтернативні методи нормування; 3) спрямувати зусилля керівництва підприємства на дослідження ринкового середовища і залучення нових джерел формування оборотних коштів з метою забезпечення оптимального співвідношення оборотних і необоротних активів підприємства; 4) удосконалити політику управління оборотним капіталом підприємства,

насамперед в напрямку визначення оптимальних обсягів окремих видів оборотних активів необхідних для використання у виробничому процесі тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеев І. В., Ніч О. І. Поняття оборотних активів підприємства як економічної категорії. *Економічний простір*. 2019. № 42. С. 133–137.
2. Бабич Л. М. Формування оптимальної структури оборотних коштів підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. 2020. № 9/10. С. 12-23.
3. Басюк Т. П. Реструктуризація дебіторської заборгованості підприємства. *Фінанси України*. 2019. № 12. С. 115–123.
4. Безкровний О., Галушко В., Козюпа О. Сучасні напрями оптимізації джерел формування оборотних активів аграрних підприємств. *Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, присвяченої пам'яті професора, заслуженого працівника вищої освіти Дмитра Мусійовича Фесенка [„Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством”]*, Полтава ПДАУ, 2022. С. 65–67.
5. Бетехтіна Л. О. Економічна сутність оборотного капіталу підприємства. *Бізнес-навігатор*. 2020. № 1 (16). С. 74–77.
6. Бечко В. П. До питання щодо економічної сутності оборотних засобів. *Інноваційна економіка*. 2018. № 4 (18). С. 98–102.
7. Бланк І. А. Основы финансового менеджмента. Т.1, Т.2. К. : Ника-Центр, Эльга, 1999. 487 с.
8. Брігхем Є. Ф. Основы финансового менеджмента. К. : Молодь, 1997. 1000 с.
9. Бондаренко О. С. Методологічні основи управління оборотними активами підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 4. С. 40–44.
10. Брушко І. В. Методологічні основи управління оборотними активами. URL : <http://archive.nbu.gov.ua>.
11. Березницький Є. В. Теоретичні аспекти управління оборотними активами підприємницьких структур. *Матеріали п'ятої всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених [„Наукове забезпечення розвитку*

національної економіки: досягнення теорії та проблеми практики”]. Полтава: ПДАА, 2018. С. 16–18.

12. Василик О. Д. Теорія фінансів : підручник. К. : КІОС, 2001. 416 с.
13. Губарик О. М. Оборотний капітал в управлінському обліку підприємства. *АгроСвіт*. 2019. № 20. С. 25–28.
14. Галушко В., Козюпа О., Фурса В. Ефективне управління фінансами підприємства як фактор зростання його фінансової стійкості. *Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції [„Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти”]*, Лубни, ВСП ЛФЕК ПДАУ, 2021. С. 55-58.
15. Демченко Т. А. Оборотні активи та їх відображення в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності. *Актуальні проблеми економіки*. 2018. № 9. С. 227–229.
16. Демчук Л. А. Особливості кругообороту оборотних засобів в сільськогосподарських підприємствах. *Науковий вісник НАУ : Зб. наук.пр. К.*, 2017. № 35. С. 183–189.
17. Душило А. А. Оптимізація структури оборотного капіталу підприємства. *Держава та регіони. Сер.: Економіка та підприємництво*. 2019. № 4. С. 431–435.
18. Золотарьов А. Раціональне використання оборотних засобів у промисловості. *Економіка України*. 2021. № 7. С. 29–32.
19. Зятковський І. В. Фінанси підприємств : навч. посіб. К. : Кондор, 2003. 364 с.
20. Іванова М. І. Системний підхід до управління оборотними коштами *Академічний огляд*. 2019. № 1. С. 48–53.
21. Ізмайлова Н. В. Управління оборотними активами підприємств: авторефер. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук.: спец 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / Н. В. Ізмайлова. К., 2009. 24 с.
22. Капітал, основні та оборотні засоби підприємства : [навч. посіб. за заг. редакцією П. В. Круш, О. В. Клименко, В. О. Гулевич]. К. : Центр учбової

літератури, 2008. С. 189–191

23. Капустян Ю. В., Сокоренко О. А. Активи, їх види та роль у фінансово-господарській діяльності підприємств. *Збірник доповідей науково-прак-тичних конференцій студентів за результатами проходження виробничих та технологічних практик по напрямках підготовки (спеціальностях) [„Сучасний стан і перспективи вдосконалення практичної підготовки студентів обліково-фінансового профілю”]*, випуск 6, 2019 р. Полтава : ПДАА, 2019. С. 56–61.

24. Колодяжна К. А. Управління оборотними активами і їхня роль в діяльності підприємств. *Торгівля і ринок України*. 2019. Т. 2. С. 76–82.

25. Марусяк Н. Л. Особливості планування оборотного капіталу підприємств. *Регіональна бізнес економіка і управління*. 2014. № 8. С. 56–61.

26. Носов П. Л., Купалова Г. І. Сучасна класифікація оборотних активів. *Економіка і держава*. 2021. № 7. С. 43–46.

27. Окселекко Н. О. Оборотні активи як об'єкт та інструмент фінансового управління. URL : <http://www.rusnauka.com>.

28. Поважний О. С., Крамзіна Н. О., Кваша Ю. В. Особливості визначення сутності та складу поняття оборотні активи. *Економічний простір*. 2020. №12/2. С. 41–52.

29. Пеняк Ю. С. Формування та ефективність використання оборотних засобів сільськогосподарських підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Ю. С. Пеняк ; ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Харків, 2010. 20 с.

30. Потійко Ю. А. Формування оптимального розміщення оборотних активів суб'єктів господарювання. *Фінанси України*. 2017. № 7. С. 33-36.

31. Римарчук А. М. Економічна сутність оборотних активів та їх класифікація. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2019. №7 (110). С. 64–70.

32. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств. К. : ЦУЛ, 2004. 460 с.

33. Соляник Л. Г. Оборотні активи аграрного підприємства: оптимізація управління : монографія. Дніпропетровськ : Вид-во НГУ, 2009. 239 с.

34. Соляник Л. Г. Організаційно-економічний механізм управління

оборотними активами та джерелами їх фінансування. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. Дніпропетровськ: РВК НГУ. 2015. № 4. С. 48–54.

35. Стефанів І. Ф. Оптимізація кругообігу оборотних коштів сільськогосподарських підприємств в часі. *Вісник THEU*. 2021. Випуск 13. С.108–109.

36. Суторміна В. М., Федосев В. М., Рязанова Н. Г. Фінанси зарубіжних корпорацій. К. : Либідь, 2003. 345 с.

37. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання. К. : КНЕУ, 2003. 554 с.

38. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз бізнесу : навч. посіб. Полтава : ІнтерГрафіка, 2004. 288 с.

39. Удовіченко М., Горбатенко А, Койнаш А. Теоретичні аспекти формування політики управління оборотними активами підприємства. *Матеріали четвертої всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених [„Наукове забезпечення розвитку національної економіки: досягнення теорії та проблеми практики”]*. Полтава: ПДАА, 2017. С. 156–157.

40. Фінанси підприємств : [підручник] / [А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.] ; кер. кол. авт. і наук. ред. А. М. Поддєрьогін. 6-те вид., перероб. та допов. К. : КНЕУ, 2010. 552 с.

41. Фінанси підприємств : навч. посіб. / За ред. Г. Г. Кірейцева. К. : ЦУЛ, 2002. 268 с.

42. Фінанси сільськогосподарських підприємств / За ред. М. Я. Дем'яненка. К. : ІАЕ, 2000. 604 с.

43. Чобіток В. І., Пятилокотова К. С. Управління оборотними активами підприємства: теоретичний аспект. URL: <http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural>.

44. Чухно І. С. Визначення економічної сутності поняття „оборотні активи підприємства”. *Регіональна економіка*. 2014. № 6. С. 62–69.

ДОДАТКИ

51	http://5fan.ru/wievjob.php?id=36094	3 джерела	0.39%
52	http://eprints.kname.edu.ua/10558/1/%D0%A3%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%...		0.38%
54	http://dodiplom.ru/ready/26531	4 джерела	0.3%
55	https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ff65a83e-ead9-454f-ba02-8bee11ed78b0/content	2 джерела	0.38%
56	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/7114/1/%d0%b0%d0%b2%d1%82%d0%be%d1%80%d0%b5%d1%...		0.17%
57	https://vo.uu.edu.ua/pluginfile.php/641048/mod_folder/content/0/%D0%91%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%B5%D0%...		0.37%
58	https://2dip.su/%D0%BE%D1%82%D1%87%D1%91%D1%82%D1%8B_%D0%BF%D0%BE_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D...	2 джерела	0.36%
60	http://fim.mdpu.org.ua/wp-content/uploads/2021/02/Monografiya_2021-2.pdf		0.31%
61	https://vo.uu.edu.ua/pluginfile.php/641048/mod_folder/content/0/%D0%91%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%B5%D0%...		0.31%
62	http://ekon.in.ua/kapital-oborotnij.html		0.35%
63	http://er.dduvs.in.ua/jspui/bitstream/123456789/10898/5/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba...	2 джерела	0.35%
64	http://libr.org.ua/book/104/3003.html	2 джерела	0.35%
65	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/1810/1/%d0%9c%d0%b5%d1%82%d0%be%d0%b4%d0%b8%d0%...		0.14%
66	http://yak.vlynko.com/?p=343		0.33%
67	https://ukrreferat.com/chapters/buhoblik/upravlinnya-oborotnimi-aktivami-i-debitorskoyu-zaborgovanistyu-pidpriemstva-kurs...		0.32%
68	https://uu.edu.ua/upload/Nauka/Electronni_naukovi_vidannya/19_Mizhnar_conf_BIEU_2017.PDF		0.28%
69	https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/87161		0.11%
70	https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/4454/1/071_Financial%20Management_073.pdf	2 джерела	0.31%
71	https://www.docme.ru/doc/212328/gotovy-diplom-1-	6 джерел	0.31%
72	https://if.uu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/01/zb.tez-vseukr.2023.pdf		0.2%
73	http://2balla.net/Ekonomika/Ob-runtuvannya-napryamk-v-priskorennya-ob-gu-oborotnih-kosht-v-p-dpri-mstva.html	4 джерела	0.3%
74	https://ua-referat.com/%D0%9E%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BA_%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%9...	18 джерел	0.3%

76	http://er.knutd.com.ua/bitstream/123456789/2430/3/20161011_Bezus2.pdf	11 джерел	0.26%
77	http://internal.khntusg.com.ua/fulltext/PAZK/UCHEBNIKI/665.pdf		0.3%
78	http://refpin.ru/ref_poljgeyfsmer.html		0.3%
79	http://files.khadi.kharkov.ua/transportnikh-sistem/item/download/13971_ac4ab441b24a19ec3c9c0675759d8adf.html		0.29%
81	https://dut.edu.ua/firefox/l_1596_54721442.pdf	2 джерела	0.21%
82	http://uchika.in.ua/ministerstvo-osviti-i-nauki-ukrayini-levivsekij-nacionalenij-a.html?page=6		0.28%
83	https://www.ronl.org/referaty/finansy/261361	5 джерел	0.28%
84	http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/470/1/navchalniy%20posibnik.doc	2 джерела	0.28%
85	https://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/162521/%d0%94%d0%b8%d0%bf%d0%bb%d0%be%d0%bc_%d0%93%d0%...		0.09%
86	http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/46676/1/%d0%91%d1%80%d1%83%d0%b4%d0%ba%d0%be%20%d0%90...		0.07%
87	https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/9343/metodrekomdlyavykonkvalrobit072fbssmdmz2022_2.pdf	4 джерела	0.23%
88	http://eprints.kname.edu.ua/25285/1/2012%D0%BF%D0%B5%D1%87.%20184%D0%9B%20%D0%9A%D0%9E%D0%9D%D...		0.28%
91	https://vo.uu.edu.ua/pluginfile.php/641048/mod_folder/content/0/%D0%9A%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%...		0.23%
94	http://diplomba.ru/work/67108	5 джерел	0.27%
95	https://ronl.org/shpargalki/finansovye-nauki/226511	4 джерела	0.27%
97	http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/4697/1/%e2%84%9611_1_2011.pdf		0.13%
99	https://nmetau.edu.ua/file/zbirnik_2021.pdf	5 джерел	0.17%
100	http://esnuir.eenu.edu.ua/handle/123456789/10158	2 джерела	0.26%
101	http://reci.pp.ua/55politika-upravleniya-oborotnyimi-53162.html		0.26%
102	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/27444/1/Budakovska%20T.S._OPDm-21.pdf	2 джерела	0.05%
103	https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/79042	8 джерел	0.04%
104	https://uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/39313	4 джерела	0.25%

105	http://lib.udau.edu.ua/bitstream/123456789/1112/1/%D0%91%D0%B5%D1%87%D0%BA%D0%BE%20%D0%92.%D0%9F.%20...	0.05%
107	https://ua-referat.com/%D0%9E%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%BD%D1%96_%D0%BA%D0%BE%D1%88%D...	0.2%
108	https://docplayer.net/26104112-Finansoviy-menedzhment.html	5 джерел 0.24%
109	https://nmetau.edu.ua/file/conf-nmetau_accounting_2019_part1.pdf	2 джерела 0.11%
110	https://myreferatik.in.ua/work/8137309/analiz-finansovo-ekonomichnoi-dial-nosti	5 джерел 0.24%
111	http://ir.nmu.org.ua/handle/123456789/150050	0.24%
112	http://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/310/297	0.11%
113	http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/11922/1/%d0%9d%d0%b0%d0%b2%d1%87%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0...	0.24%
114	http://bdpu.org:8080/bitstream/123456789/103/1/Hrytsenko%20M.P.%20Finansovyy%20analiz.pdf	0.24%
115	http://eir.nuos.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4504	2 джерела 0.05%
117	http://e.ieu.edu.ua/bitstream/123456789/104/1/%d0%b7%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba%20%d0%bd%d0...	0.23%
118	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/9699/1/%d0%9c%d1%96%d1%85%d0%b0%d0%bb%d0%b5%d1%...	0.23%
119	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8690/1/%d0%9e%d0%9e%d0%bf%d0%90%d1%83%202019_%d...	2 джерела 0.22%
120	http://www.kntu.kr.ua/doc/science/zahody/vikl/2019/1-tez.pdf	0.22%
121	http://vtei.com.ua/doc/2018/konf18/7.pdf	0.17%
122	https://ua-referat.com/%D0%9E%D0%BF%D1%82%D0%B8%D0%BC%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D1...	0.22%
123	https://plagiatik.at.ua/publ/referati/finansii/referat_na_temu_oborotni_koshti/72-1-0-3020	3 джерела 0.22%
124	https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/94281/1/Sakal_mag_rob.pdf	0.17%
125	https://fin.bobrodobro.ru/14314	2 джерела 0.22%
126	http://www.pu.if.ua/depart/Audit/resource/file/Naukovi%20konferencii/tezu%202013.doc	0.07%
127	http://vmurol.zt.ua/K20180424_1420.pdf	8 джерел 0.21%
128	https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/91397/1/Kirichenko_mag_rob.pdf	0.04%

130	https://fin.biem.sumdu.edu.ua/images/My_files/FinManagement/Finmen2012/glava_2.pdf		0.21%
131	http://www.kntu.kr.ua/doc/science/zahody/vikl/2019/3-tez.pdf	3 джерела	0.21%
132	http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/37492		0.21%
133	http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/1062/1/%D0%93%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B3%D0%B0%20%D0%91%D0%...		0.04%
134	http://dspace.hnpu.edu.ua/bitstream/123456789/1594/1/%d0%91%d1%83%d1%85%d0%b3%d0%b0%d0%bb%d1%82%	6 джерел	0.2%
135	http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/27689	4 джерела	0.2%
137	https://archer.chnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8632/1/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba_%...		0.12%
138	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/7165/1/%d0%b7%d0%b1%202019%20d0%be%d1%81%d1%8...	3 джерела	0.07%
139	https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b61e991a-e4d6-4aac-80e7-abddb4a06912/content		0.2%
140	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/3893/1/%d0%90%d0%b2%d1%82%d0%be%d1%80%d0%b...	2 джерела	0.07%
141	http://documents.mx/download/link/-77-2-	3 джерела	0.09%
142	http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/10828/1/MR_Yermolenko.pdf	3 джерела	0.19%
143	https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/08/SCIENTIFIC-PROGRESS-INNOVATIONS-ACHIEVEMENTS-AND-PRO...	2 джерела	0.19%
145	https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/2668	2 джерела	0.19%
146	https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/80004/1/Selezko_bak_rob.pdf		0.19%
147	http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/6877/1/MR_Chernyavsky.pdf		0.04%
148	https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/24316/1/Dyplom072_Zalizynsky_Tarasenko.pdf		0.09%
149	https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/074528ba-b429-4b95-9b9a-d6dd7cfef1bd/content		0.19%
150	http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/25_2018_ukr/126.pdf		0.08%
151	http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/24268/3/%d0%9e%d0%bf%d0%b0%d1%80%d1%96%	2 джерела	0.05%
152	https://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/33242/1/051_Tuchenko%20Anna%20Anatoliivna.pdf		0.05%
153	https://journals.ontu.edu.ua/index.php/fie/article/download/1913/2073	2 джерела	0.04%

154	https://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/35091/1/072_Dovhal%20Yuliia%20Olehivna.pdf	2 джерела	0.13%
155	https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/49706/5/chuiko_management_of_working_capital_of_the_compa...		0.18%
156	http://metod.kart.edu.ua/uploads/books/fin_194.pdf		0.18%
157	http://lib.osau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3947/1/Zbirnyk-nauk-stud-forumu-2023.pdf		0.13%
158	http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/node/1101/normokontrol_mag.pdf		0.13%
160	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/1955/1/%d0%9e%d1%80%d0%b3%d0%b0%d0%bd%d1%96%d0%...		0.13%
161	http://diplomba.ru/work/23479	4 джерела	0.17%
162	http://diplomba.ru/work/9836		0.17%
163	http://kheu.km.ua/m/PDF/Science%20and%20Economics%20-%202011,%20N.%201%20%2821%29.pdf		0.07%
164	http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/3450		0.05%
165	https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/469b85d3-501d-4e92-b70b-23cc1848b2fd/content		0.04%
167	https://docplayer.net/77807902-Umovi-zabezpechennya-platospromozhnosti-pidpriemstv-v-konteksti-yih-finansovoyi-bezpeki...		0.06%
168	http://tnu.edu.ua/sites/default/files/normativbasa/original-maket-tez.pdf	2 джерела	0.07%
169	https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/22451/4/konsp_lektsiy_FP_2017.pdf		0.16%
170	http://magazine.faaaf.org.ua/naukovi-pidhodi-do-klasifikacii-oborotnih-aktiviv-silskogospodarskih-pidpriemstv.html	3 джерела	0.07%
171	http://www.biog.in.ua/studentsekih-naukovih-prace-v3.html?page=4		0.09%
172	http://confcontact.com/2015_04_25/EIM_2015_tom8.pdf	2 джерела	0.11%
173	http://5fan.ru/wievjob.php?id=47758		0.15%
174	https://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=658787		0.06%
175	http://oia.lntu.edu.ua/files/32_2018.pdf		0.11%
176	http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/23660/1/%d0%91%d1%8e%d0%b4%d0%b6%d0%b5%d1%82%d0%bd%d...		0.15%
177	http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/78787878/4465/%d0%9f%d0%b5%d1%80%d1%87%d0%b5%d0%ba%...	3 джерела	0.15%

178	https://ref.net.ua/work/224858/Oblik-oborotnix-aktiviv	0.15%
179	http://dspace.tneu.edu.ua/retrieve/18121/%D0%9A%D0%9E%D0%9D%D0%A1%D0%9F%D0%95%D0%9A%D0%A2_%D0%9B%...	0.15%
180	http://lef.lviv.ua/files/archive/2012/01_1_2012.pdf	0.11%
181	http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/7629/1/Gochuk_Tetiana_Olegivna-FKm-61.pdf	0.06%
182	https://eim.snau.edu.ua/wp-content/uploads/2024/01/%D0%9F%D0%A0%D0%98%D0%9A%D0%9B%D0%90-%D0%97%D0%B2...	0.14%
183	http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7034/1/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba%...	0.14%
184	https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/9806/1/%d0%9c%d0%b0%d1%82%d0%b5%d1%80%d1%96%d0%b0%d0%bb%d0...	0.08%
185	https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/doktorska-na-sajt-chobitok.pdf	0.05%
186	https://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=789130	0.14%
187	http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/7713/1/%d0%94%d0%a0%20%d0%a1%d1%83%d1%85%d0%be%d0%...	2 джерела 0.07%
188	https://geci.cn.ua/work/450438/Viyav-nedolikiv-i-rozrobka	0.1%
189	http://banking.uabs.sumdu.edu.ua/images/department/banking/discip/fp/np_fp.pdf	0.1%
190	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/14143/1/1_2022_%d0%9c%d0%90%d0%93%d0%86%d0%a1%dc...	2 джерела 0.14%
191	https://docplayer.net/amp/79123588-Zmist-vstup-4-1-teoretiko-metodichni-zasadi-upravlinnya-oborotnimi-aktivami-...	2 джерела 0.14%
193	https://repository.lnau.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/882/Rybarchuk_bach.pdf?isAllowed=y&sequence=...	3 джерела 0.14%
194	http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/7520	2 джерела 0.14%
196	http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5557/1/%D0%A3%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%...	4 джерела 0.13%
197	https://dut.edu.ua/firefox/l_2165_47104603.pdf	0.13%
198	http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/7619	2 джерела 0.07%
199	https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/9335/finanmetodrekomzkursroboblik2022.pdf	0.07%
200	https://ua-referat.com/?red=8875	2 джерела 0.13%
201	http://www.0gn.ru/antikrizisnyi_menedzhment/buxgalterskij_oblik_na.php	0.13%

202	http://khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_138/12.pdf	2 джерела	0.13%
203	https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/42984/1/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%bd0%b8%d0%ba.pdf	2 джерела	0.13%
204	https://docobook.com/layout-vahovich-management-2014indd-.html		0.09%
205	https://buh.bobrodobro.ru/26440		0.13%
206	https://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/4620/1/%d0%a1%d0%b5%d0%bc%d0%b5%d0%bd0%b5%d1%86%d1%8c...		0.09%
207	https://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=652517	2 джерела	0.08%
208	https://lib.convdocs.org/docs/index-177941.html	8 джерел	0.13%
209	https://card-file.ontu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d23ae3d8-1dd9-48c4-b113-fc092ad5f0ee/content		0.13%
210	http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/150866/CD949.pdf?isAllowed=y&sequence=1		0.13%
211	https://ua-referat.com/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7_%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%...		0.12%
212	https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/4453/1/072_Financial%20Management_2020.pdf		0.12%
213	http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/7774		0.08%
214	https://doc4web.ru/finansi-/osnovi-finansovogo-analizu.html	7 джерел	0.12%
215	https://irlykhuml.univer.km.ua/server/api/core/bitstreams/d984e2f8-6642-4cef-8fd0-edaf1af3a0a4/content	2 джерела	0.12%
216	https://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=652522		0.12%
217	https://ronl.org/referaty/finansy/307268	2 джерела	0.07%
218	http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/7525	2 джерела	0.07%
219	http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11309/1/%d0%94%d0%b8%d0%bf%d0%bb%d0%be%d0%bc%d0%bd%...		0.11%
220	http://www.referatmix.ru/referats/104/referatmix_96051.htm	16 джерел	0.07%
221	https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80004		0.11%
222	http://dspace.knau.kharkov.ua/jspui/bitstream/123456789/2580/1/%d0%a4%d0%90%d0%9f%20%d0%bf%d0%be%d1	2 джерела	0.04%
223	http://kheu.km.ua/m/PDF/Science%20and%20Economics%20-%202012,%20N.%202%20%2826%29.pdf		0.07%

224	https://infopedia.su/23xd880.html	0.11%
225	https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/7905/1/%d0%94%d0%b6%d0%be%d0%b1%d0%be%d0%bb%d0%b4%d0%b0...	0.11%
226	http://dspace.ksau.kherson.ua/bitstream/handle/123456789/5104/mono_Skrypnyk.pdf?isAllowed=y&sequence=1	0.11%
227	http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/35099/1/072_Korotka%20Anna%20Petrivna.pdf	0.07%
228	http://files.khadi.kharkov.ua/item/download/3252_7fb5744cda1e19f36706d0a5428027ff.html	0.11%
229	http://elartu.tntu.edu.ua/handle/123456789/2311	0.06%
230	https://nuos.edu.ua/wp-content/uploads/2021/11/MATERIALI-OBLIK-2019.pdf	2 джерела 0.11%
231	https://studopedia.info/7-86350.html	0.11%
232	http://ir.stu.cn.ua/bitstream/handle/123456789/12578/%d0%ae%d1%89%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be_%d0%95%d0%ba...	0.11%
233	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8749/1/%d0%9c%d0%b5%d1%82%d0%be%d0%b4%d0%b8%d1%87%d...	0.04%
234	http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/18592/4/Tom_2.pdf	0.1%
236	https://uu.edu.ua/upload/universitet/normativni_documenti/Osnovni_oficiyni_doc_UU/Osvitnya_d_t/N_54_Pro_vipusk	2 джерела 0.1%
237	http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/VKNU-ES-2015-N3-Volume3_224.pdf	0.06%
238	http://5fan.ru/wievjob.php?id=100702	0.04%
239	http://www.chnu.edu.ua/res/chnu.edu.ua/tezuekonomaka.pdf	0.06%
240	https://fdocuments.us/document/-1-f-7-.html	3 джерела 0.05%
242	https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/62298/1/%d0%a1%d0%b8%d0%b4%d0%be%d1%80%d0%b5%d0%bd%d0%ba%cl	7 джерел 0.1%
243	https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/27719/3/Volok_magistr.pdf.pdf	0.1%
244	https://docplayer.net/59820519-Powered-by-tcpdf-www-tcpdf-org.html	6 джерел 0.09%
246	https://ir.nmu.org.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/164914/%d0%93%d1%83%d1%80%d0%b1%d0%b0%d0%bd	3 джерела 0.09%
247	http://repository.ubs.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/2748/%d0%a5V_International_scientific%20.pdf?isAllowed=y...	0.04%
248	https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/94508/1/Azarov_mag_rob.pdf	0.04%

249	https://infopedia.su/17x11857.html	0.09%
250	https://pl.uu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/05/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0-%D...	0.09%
251	http://www.referatu.com.ua/referats/7569/164133	2 джерела 0.09%
252	http://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/171/1/%D0%92%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%2B.pdf	0.09%
253	http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/54467	0.05%
254	http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4549/3/%d0%9a%d0%be%d0%b7%d1%8f%d1%80%20%d0%93%d	3 джерела 0.09%
255	http://ev.nmu.org.ua/docs/2005/EV20052.pdf	0.04%
256	http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/8133	0.04%
257	https://lib.lntu.edu.ua/sites/default/files/2022-10/%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%	2 джерела 0.04%
258	https://ua-referat.com/%D0%9E%D1%86%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0_%D0%B5%D1%84%D0%B5%D0%BA%D1%82%D...	0.08%
260	https://repository.lnau.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1526/Hrytsyna.mag%20%281%29.pdf?isAllowed=y&seque...	0.08%
261	https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/12983/5/%d0%95%d0%ba%d0%be%d0%bd%d0%be%d0%bc%d1%96%d0%ba%d...	0.08%
262	http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/48601/1/Book_2015_Vlasova_Ekonomika_torhivli.pdf	0.04%
263	https://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=436141	8 джерел 0.08%
264	http://www.hgi.org.ua/dip_img-09/piskun.php	0.04%
265	http://www.diplomservis.com.ua/roboty.php?variant=1715	0.04%
266	https://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=703545	0.04%
267	https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/00197769-315b-4ef3-9de8-feb007610007/content	0.08%
268	https://sworld.com.ua/konfer30/767.pdf	0.08%
269	https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/4120/1/6%20%2862-74%29.pdf	0.08%
270	https://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=436120	0.07%
271	https://repository.lnau.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1488/%d0%a0%d0%be%d0%b1%d0%be%d1%82%	3 джерела 0.07%

272	https://ua-referat.com/uploaded/konspekt-lekcij-2005/index5.html		0.07%
274	https://studfile.net/preview/5370678	2 джерела	0.06%
275	http://vuz-ua.com/infot.php?idd=13&id2=175		0.06%
276	https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/6452/programakonferenciyi9122020.pdf		0.06%
277	http://ir.nmu.org.ua/handle/123456789/2777	2 джерела	0.06%
278	http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Kaf_spets_pedagog/Metodychni%20rekomendatsii.pdf	4 джерела	0.06%
279	https://pl.uu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/04/Katalog_vibirkovih_disciplin_2024.xlsx		0.05%
280	https://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=666752	2 джерела	0.05%
281	https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a57dbb06-1fb4-4d55-84b2-65063c3e266a/content	7 джерел	0.05%
282	https://revolution.allbest.ru/economy/01405915_0.html	4 джерела	0.05%
283	https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u169/%D0%97%D0%91%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A_%D0%A7%D0%90%D0%A...		0.05%
284	http://dspace.oneu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/16752/2023Bolsunovska%0a0%0b5%d1%84%0b5%d...		0.05%
285	http://e-visnyk.zdia.zp.ua/journals/6-12-2017_1/6-12-2017_1.pdf		0.05%
286	http://www.agrosvit.info/pdf/21_2018.pdf		0.05%
287	https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/9358/npmagistr22rdz.pdf	6 джерел	0.05%
288	http://knmu.edu.ua/attachments/2922_rutynska_diser.doc		0.04%
289	http://ir.nmu.org.ua/handle/123456789/154805	4 джерела	0.04%
290	https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/62580/1/%d0%9d%d0%9d%d0%86%d0%9d%d0%9e_2024_073.3_%d0%9f%d1%96%d0%...		0.04%
291	http://gm3d.ru/referaty_po_bankovskomu_delu/kontrolnaya_rabota_finansovij_oblik_na.html	2 джерела	0.04%
292	http://ep.nmu.org.ua/ua/teachers/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B5%20	7 джерел	0.04%
Джерела з Бібліотеки 69			
1	Студентська робота	ID файлу: 1016041389 Навчальний заклад: Open International University of Hun	3 джерела 1.65%

4	Студентська робота	ID файлу: 1016120061	Навчальний заклад: Open International University of Hu	16 Джерело	0.94%
13	Студентська робота	ID файлу: 1015511556	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.26%
16	Студентська робота	ID файлу: 1013464905	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.71%
24	Студентська робота	ID файлу: 1013478325	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.45%
27	Студентська робота	ID файлу: 1013464901	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.56%
30	Студентська робота	ID файлу: 1010387621	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.52%
41	Студентська робота	ID файлу: 1010617308	Навчальний заклад: Open International University of Hu	2 Джерело	0.38%
53	Студентська робота	ID файлу: 1013464906	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.38%
59	Студентська робота	ID файлу: 1010616898	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.36%
75	Студентська робота	ID файлу: 1016035675	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.3%
80	Студентська робота	ID файлу: 1015972775	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.29%
89	Студентська робота	ID файлу: 1013792188	Навчальний заклад: Open International University of Hu	3 Джерело	0.11%
90	Студентська робота	ID файлу: 1015841157	Навчальний заклад: Open International University of Hu	4 Джерело	0.27%
92	Студентська робота	ID файлу: 1009503485	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.27%
93	Студентська робота	ID файлу: 1010777131	Навчальний заклад: Open International University of Hu	2 Джерело	0.23%
96	Студентська робота	ID файлу: 1015841160	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.26%
98	Студентська робота	ID файлу: 1010762575	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.22%
106	Студентська робота	ID файлу: 1016101886	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.24%
116	Студентська робота	ID файлу: 1016042488	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.23%
129	Студентська робота	ID файлу: 1015856816	Навчальний заклад: Open International University of Hu	3 Джерело	0.21%
136	Студентська робота	ID файлу: 1010687358	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.2%
144	Студентська робота	ID файлу: 1016090756	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.13%

159	Студентська робота	ID файлу: 1010050397	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.17%
166	Студентська робота	ID файлу: 1016003949	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.17%
192	Студентська робота	ID файлу: 1012560649	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve... 3 Джерело	0.14%
195	Студентська робота	ID файлу: 1013583250	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.13%
235	Студентська робота	ID файлу: 1010387444	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve... 2 Джерело	0.1%
241	Студентська робота	ID файлу: 1011798770	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve... 6 Джерело	0.1%
245	Студентська робота	ID файлу: 1015833749	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.09%
259	Студентська робота	ID файлу: 1015986050	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.08%
273	Студентська робота	ID файлу: 1013758146	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve... 4 Джерело	0.06%

Цитати

Посилання

1

1. Алексєєв І. В., Нич О. І. Поняття оборотних активів підприємства як економічної категорії. Економічний простір. 2019. № 42. С. 133-137. 2. Бабич Л. М. Формування оптимальної структури оборотних коштів підприємств. Актуальні проблеми економіки. 2020. № 9/10. С. 12-23. 3. Басюк Т. П. Реструктуризація дебіторської заборгованості підприємства. Фінанси України. 2019. № 12. С. 115-123. 4. Безкровний О., Галушко В., Козюпа О. Сучасні напрями оптимізації джерел формування оборотних активів аграрних підприємств. Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, присвяченої пам'яті професора, заслуженого працівника вищої освіти Дмитра Мусійовича Фесенка [„Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством“], Полтава ПДАУ, 2022. С. 65-67. 5. Бетехтіна Л. О. Економічна сутність оборотного капіталу підприємства. Бізнес-навігатор. 2020. № 1 (16). С. 74-77. 6. Бечко В. П. До питання щодо економічної сутності оборотних засобів. Інноваційна економіка. 2018. № 4 (18). С. 98-102. 7. Бланк І. А. Основи фінансового менеджменту. Т.1, Т.2. К.: Ника- Центр, Эльга, 1999. 487 с. 8. Бріггем Є. Ф. Основи фінансового менеджменту. К.: Молодь, 1997. 1000 с. 9. Бондаренко О. С. Методологічні основи управління оборотними активами підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 4. С. 40-44. 10. Брушко Г. В. Методологічні основи управління оборотними активами. URL : <http://archive.nbuv.gov.ua>. 11. Березницький Є. В. Теоретичні аспекти управління оборотними активами підприємницьких структур. Матеріали п'ятої всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених [„Наукове забезпечення розвитку 97 національної економіки: досягнення теорії та проблеми практики“]. Полтава: ПДАА, 2018. С. 16-18. 12. Василюк О. Д. Теорія фінансів : підручник. К.: КІОС, 2001. 416 с. 13. Губарик О. М. Оборотний капітал в управлінському обліку підприємства. АгроСвіт. 2019. № 20. С. 25-28. 14. Галушко В., Козюпа О., Фурса В. Ефективне управління фінансами підприємства як фактор зростання його фінансової стійкості. Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції [„Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти“], Лубни, ВСП ЛФЕК ПДАУ, 2021. С. 55-58. 15. Демченко Т. А. Оборотні активи та їх відображення в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності. Актуальні проблеми економіки. 2018. № 9. С. 227- 229. 16. Демчук Л. А. Особливості кругообороту оборотних засобів в сільськогосподарських підприємствах. Науковий вісник НАУ : Зб. наук.пр. К., 2017. № 35. С. 183-189. 17. Душило А. А. Оптимізація структури оборотного капіталу підприємства. Держава та регіони. Сер.: Економіка та підприємництво. 2019. № 4. С. 431-435. 18. Золотарьов А. Рациональне використання оборотних засобів у промисловості. Економіка України. 2021. № 7. С. 29-32. 19. Зятковский І. В. Фінанси підприємств : навч. посіб. К.: Кондор, 2003. 364 с. 20. Іванова М. І. Системний підхід до управління оборотними коштами Академічний огляд. 2019. № 1. С. 48-53. 21. Ізмайлова Н. В. Управління оборотними активами підприємств: авторефер. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук.: спец. 08.00.08 – гро- ші, фінанси і кредит / Н. В. Ізмайлова. К., 2009. 24 с. 22. Капітал, основні та оборотні засоби підприємства : [навч. посіб. за заг. редакцією П. В. Круш, О. В. Клименко, В. О. Гулевич]. К.: Центр учбової 98 літератури, 2008. С. 189-191. 23. Капустян Ю. В., Сокоренко О. А. Активи, їх види та роль у фінансово-господарській діяльності підприємств. Збірник доповідей науково- прак-тичних конференцій студентів за результатами проходження виробничих та технологічних практик по напрямках підготовки (спеціальностях) [„Сучасний стан і перспективи вдосконалення практичної підготовки студентів обліково-фінансового профілю“], випуск 6, 2019 р. Полтава : ПДАА, 2019. С. 56-61. 24. Колодяжна К. А. Управління оборотними активами і їхня роль в діяльності підприємств. Торгівля і ринок України. 2019. Т. 2. С. 76-82. 25. Марусак Н. Л. Особливості планування оборотного капіталу підприємств. Регіональна бізнес економіка і управління. 2014. № 8. С. 56-61. 26. Носов П. Л., Купалова Г. І. Сучасна класифікація оборотних активів. Економіка і держава. 2021. № 7. С. 43-46. 27. Оксененко Н. О. Оборотні активи як об'єкт та інструмент фінансового управління. URL : <http://www.rusnauka.com>. 28. Поважний О. С., Крамзіна Н. О., Кваша Ю. В. Особливості визначення сутності та складу поняття оборотні активи. Економічний простір. 2020. №12/2. С. 41-52. 29. Пеняк Ю. С. Формування та ефективність використання оборотних засобів сільськогосподарських підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Ю. С. Пеняк ; ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Харків, 2010. 20 с. 30. Потійко Ю. А. Формування оптимального розміщення оборотних активів суб'єктів господарювання. Фінанси України. 2017. № 7. С. 33-36. 31. Римарчук А. М. Економічна сутність оборотних активів та їх класифікація. Формування ринкових відносин в Україні. 2019. №7 (110). С. 64-70. 32. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств. К.: ЦУЛ, 2004. 460 с. 33. Соляник Л. Г. Оборотні активи аграрного підприємства: оптимізація управління : монографія. Дніпропетровськ : Вид-во НГУ, 2009. 239 с. 34. Соляник Л. Г. Організаційно-економічний механізм управління 99 оборотними активами та джерелами їх фінансування. Економічний вісник Національного гірничого університету. Дніпропетровськ: РВК НГУ. 2015. № 4. С. 48-54. 35. Стефанів І. Ф. Оптимізація кругообігу оборотних коштів сільськогосподарських підприємств в часі. Вісник ТНЕУ. 2021. Випуск 13. С.108-109. 36. Суторміна В. М., Федосєв В. М., Рязанова Н. Г. Фінанси зарубіжних корпорацій. К.: Либідь, 2003. 345 с. 37. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання. К.: КНЕУ, 2003. 554 с. 38. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз бізнесу : навч. посіб. Полтава : ІнтерГрафіка, 2004. 288 с. 39. Удовіченко М., Горбатенко А., Койнаш А. Теоретичні аспекти формування політики управління оборотними активами підприємства. Матеріали четвертої всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених [„Наукове забезпечення розвитку національної економіки: досягнення теорії та проблеми практики“]. Полтава: ПДАА, 2017. С. 156-157. 40. Фінанси підприємств : [підручник] / [А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.]; кер. кол. авт. і наук. ред. А. М. Поддєрьогін. 6-те вид., перероб. та допов. К.: КНЕУ, 2010. 552 с. 41. Фінанси підприємств : навч. посіб. / За ред. Г. Г. Кірейцева. К.: ЦУЛ, 2002. 268 с. 42. Фінанси сільськогосподарських підприємств / За ред. М. Я. Дем'яненка. К.: ІАЕ, 2000. 604 с. 43. Чобіток В. І., Пятилокотова К. С. Управління оборотними активами підприємства: теоретичний аспект. URL : <http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural>. 44. Чухно І. С. Визначення економічної сутності поняття „оборотні активи підприємства“. Регіональна економіка. 2014. № 6. С. 62-69. 100